

De Gemeenteraad van Albrandswaard

Uw brief van:	Ons kenmerk:	1233960/1255751/br
Uw kenmerk:	Contact:	B. Rouse
Bijlage(n):	Doorkiesnummer:	14735
	E-mailadres:	b.rousse@bar-organiasatie.nl
	Datum:	6 maart 2018

Betreft: Raadsinformatiebrief Albrandswaardse Dijken Visie op beheer

Geachte raadsleden,

Albrandswaard heeft haar ontstaansgeschiedenis te danken aan haar polders en dijken. De contouren daarvan zijn tot op de dag van vandaag nog goed zichtbaar en karakteristiek voor het landschap. Iets waar onze inwoners veel waarde aan hechten. Dit stukje historie is dan ook maatschappelijk zeer waardevol voor onze gemeente, om te behouden en waar mogelijk te versterken. Om dit op de juiste wijze aan te pakken is een integrale bestuurlijke visie noodzakelijk. Zo'n visie is er nu: de Albrandswaardse Dijken Visie op beheer.

KERNBOODSCHAP

De dijkervisie vormt de basis voor een zorgvuldige afweging bij de (her)inrichting van de dijken die recht doet aan het historisch en landschappelijk belang. Met een passende inrichting blijven de dijken en de oude dijkstructuur zichtbaar, zowel binnen als buiten de bebouwde kom.

TOELICHTING

Karakteristiek voor het Albrandswaardse landschap zijn de dijken en de oude dijkstructuur. Ze vormen de schakels tussen dorp en landelijk gebied en zijn onderdeel geworden van een uitgebreid wandel- en fietsnetwerk. De dijken, met hun bomen en groene taluds, geven de gemeente Albrandswaard een groen imago en zijn economisch belang.

Helaas staat het dijkenslandschap onder druk. Door verdichting en realisatie van nieuwbouw verdwijnen de doorzichten en daarmee de samenhang met de spaarzame open stukjes polderland. Een doordachte dijkervisie draagt bij aan behoud en realisatie van het gewenste beeld.

In de Albrandswaardse Dijken Visie op beheer staat onder andere hoe de dijken ingericht moeten worden; passend bij hun maatschappelijke betekenis en waarde. Verder is het plan zo opgesteld dat het bijdraagt aan het versterken van het karakter van Albrandswaard en recht doet aan de landschappelijke waarden van de dijken en polders. De dijkervisie draagt daarmee bij aan het bewaren en bewaken van deze belangrijke historie van Albrandswaard.

Betreft: Raadsinformatiebrief onderhoud status bomen

COMMUNICATIE & PARTICIPATIE

Beheer- en onderhoudsmaatregelen kunnen impact hebben op de leefomgeving van onze inwoners. Zij worden daarom in een vroeg stadium geïnformeerd over en/of betrokken bij geplande werkzaamheden.

BIJLAGEN

1233965 - Albrandswaardse Dijken Visie op beheer.

Met vriendelijke groet,
het college van de gemeente Albrandswaard,
de secretaris, de burgemeester,

Hans Cats

drs. Hans-Christoph Wagner

Albrandswaardse dijken

Visie op beheer

oktober 2017

Inhoud

VOORWOORD.....	3	OUDE MAAS.....	91
INLEIDING.....	7	Albrandswaardsedijk.....	92
SAMENHANG DIJKEN.....	11	Zegenpoldersedijk.....	96
VAN VROEGER TOT NU.....	15	Portlandse zeedijk.....	100
KANSEN EN BEDREIGINGEN.....	19	RHOON-WEST.....	105
VISIE.....	29	Oud Rhoonsedijk.....	106
1. BEHOUD DE KARAKTERISTIEK VAN ONZE DIJKEN.....	32	Werkersdijk.....	110
2. VERSTERK DE CULTUURHISTORISCHE DORPSLINTEN.....	34	Kruisdijk.....	114
3. VERSTERK DE DRIESPRONGEN EN KNOOPPUNTEN.....	36	Zwaardijk.....	118
4. GEEF DE WANDELAAR EN FIETSER DE RUIMTE.....	38	DIJKEN VANUIT POORTUGAAL.....	121
5. MAAK VERKEER MINDER DOMINANT.....	40	Albrandswaardsedijk.....	122
6. VERSTERK ONZE DIJKEN ALS GROENE ADERS.....	42	Welhoeksedijk.....	128
7. BEHOUD DE DOORZICHTEN.....	44	Kijvelandse havendijk.....	132
8. VERSTERK DE RANDEN VAN DE POLDERS.....	46	DIJKEN VANUIT RHOON: OOST/ZUID.....	137
DIJKPASPOORTEN.....	53	Rijsdijk.....	138
Inleiding dijkpaspoorten.....	55	Achterdijk.....	148
LINT POORTUGAAL.....	57	Molendijk.....	154
Kerkstraat.....	58	Kleidijk.....	160
F. van der Poest Clementlaan.....	62	Tijsjesdijk.....	166
Slotvalkensteinsedijk.....	66	Groenedijk.....	170
Slotsedijk.....	70	DIJKEN BUYTENLAND VAN RHOON.....	175
LINT RHOON.....	75	Essedijk.....	176
Dorpsdijk.....	76	Molenpolderse zeedijk.....	184
Rhoonsedijk.....	86	Schenkeldijk.....	190
		Havendam.....	194
		BIJLAGEN.....	199
		Cultuurhistorisch onderzoek.....	200

Voorwoord

Ik ben heel trots op deze visie op beheer van de Albrandswaardse dijken. De dijken van Poortugaal en Rhoon zijn bijzonder en ze verdienen onze bijzondere aandacht. Nergens anders op IJsselmonde is nog zoveel van de historische dijkstructuur bewaard gebleven als juist in Albrandswaard. Het is niets te vroeg om hier heel zorgvuldig mee om te gaan.

Op het eiland IJsselmonde zijn door verstedelijking en industrialisatie veel van de oude structuren verdwenen. Dat geldt deels ook voor oude Poortugaalse en Rhoonse dijken en polders. Maar gelukkig hebben we ook veel weten te bewaren, veel meer dan in de plaatsen om ons heen. De dijken zijn landschapselementen die het verhaal vertellen over het ontstaan van dorp en landschap. Ik vind het een indrukwekkend idee: vanaf een dijk kijk je terug in de geschiedenis, en je weet dat je loopt over de schreden van velen die ons voorgingen.

Met deze visie op beheer ondersteunen we de waarde die de dijken voor ons hebben. We hebben een integrale visie op de manier waarop we de dijken willen inrichten en beheren. Vanaf nu werken we samen met alle beheerdisciplines aan een afgewogen en goedgekozen inrichting. We gaan van veilig en doelmatig naar een aanzicht dat ook nog eens recht doet aan de waarde die de dijken hebben voor Albrandswaard en haar inwoners.

Mijn dank gaat uit naar alle BAR-nedewerkers die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van De Dijken van Albrandswaard, een visie op beheer. Mooi om te zien hoe een nieuwe organisatie een bijdragen levert aan een historisch waardevol en gewaardeerd stuk van onze gemeenschappelijke buitenruimte. Hiermee geven we een geschenk aan het aanzien van Poortugaal en Rhoon waar we allemaal nog lang plezier van gaan hebben.

Wethouder Jacqueline de Leeuwe

Colofon

In opdracht van:

Gemeente Albrandswaard

Opgesteld door:

BAR-organisatie

Afdeling Advies & Programmering

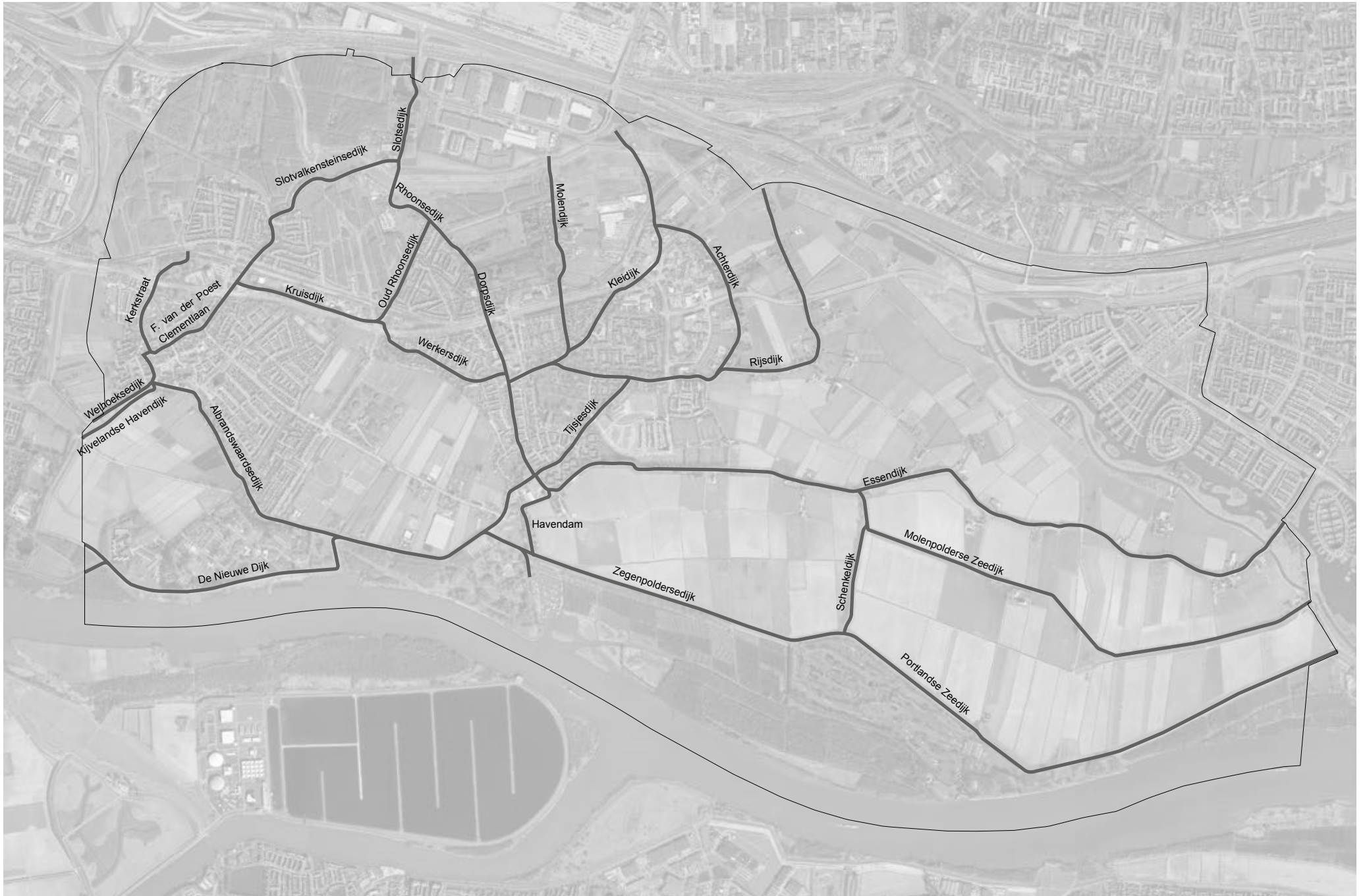
Afdeling Ruimte

Albrandswaardse dijken

Visie op beheer

oktober 2017

De dijken in de gemeente Albrandswaard

Inleiding

Dit handboek vormt een leidraad voor de inrichting van de dijken in de gemeente Albrandswaard, en is bedoeld voor diegene die bij de inrichting en het beheer van de dijken betrokken zijn. De dijken binnen de gemeente Albrandswaard hebben allemaal een eigen karakteristiek. De waardering en de beleving van de dijken wordt vooral bepaald door het dijkprofiel (herkenbaarheid), de groene inrichting (openbaar en privé), de bebouwing en het omringende landschap. In de dijkpaspoorten worden al deze aspecten omschreven. De aanbevelingen richten zich uitsluitend op de onderdelen in de openbare ruimte zoals, openbaar groen, bomen, verhardingen en openbare verlichting.

De dijken zijn de belangrijkste landschappelijke structuren van de gemeente Albrandswaard en hebben een hoge cultuurhistorische waarde. Dijken zijn van bijzonder belang voor de kwaliteit van onze leefomgeving .

Identiteitsdrager

De dijken zijn de oorsprong van de ontwikkeling van de dorpen Poortugaal en Rhooen. Ze vertellen het verhaal van de landaanwinning op de rivier, de aanleg van de polders en de ruimtelijke ontwikkeling van de eerste nederzettingen tot nu. Het dijkenpatroon is hiermee een belangrijke identiteitsdrager: zonder dijken geen Poortugaal en Rhooen.

Structuurdrager

Het huidige dijkenpatroon is onderdeel geworden van onze directe woon-, werk- en leefomgeving. Dijken zijn structuurdragers die voor herkenbaarheid zorgen in de huidige stedenbouwkundige en landschappelijke structuur en daarom van groot belang voor de ruimtelijke samenhang.

Groene dragers

De dijken vormen de schakels tussen het dorp en het landelijk gebied, en zijn onderdeel geworden van een uitgebreid wandel- en fietsnetwerk. De dijken, met hun bomen en groene taluds, geven de gemeente Albrandswaard een groen imago, en zijn ecologisch van belang.

De stedelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia hebben echter hun sporen nagelaten. Een groot gedeelte van het oorspronkelijke dijkenpatroon is nog herkenbaar, (onder)delen van onze dijken zijn echter afgegraven tot maaiveldniveau of zijn doorsneden door nieuwe infrastructures. De aanleg van bedrijventerreinen en woongebieden hebben het gebruik van de polders veranderd. Het open landschap is (deels) getransformeerd naar verstedelijkt gebied of heeft een invulling als natuur-, bos- en recreatiegebied gekregen.

Deze ruimtelijke ontwikkelingen, in combinatie met de mobiliteitstoename, hebben geleid tot een aantal knelpunten op onze dijken. Op sommige plaatsen op en langs de dijken merken we dat de ruimtelijke kwaliteit onder druk staat door verschillende ontwikkelingen. Denk hierbij aan ontwikkelingen op het gebied van verkeer en infrastructuur, een verdergaande verdichting met bebouwing en door de kwetsbaarheid van beplanting op de dijk.

Om goed te kunnen omgaan met de kansen en bedreigingen is er behoefte aan een samenhangende visie op de dijken binnen de gemeente Albrandswaard.

Doel

Met de dijkenvisie willen wij de ruimtelijke kwaliteit van de dijken behouden en waar mogelijk versterken. Wij doen dit door aanwezige karakteristieken en kwaliteiten van de verschillende dijken in kaart te brengen. De verschillende onderdelen binnen de openbare ruimte zoals, openbaar groen, bomen, verhardingen en openbare verlichting worden hierbij in samenhang bekeken.

De visie biedt een kader om te kunnen sturen en toetsen bij toekomstige beheeropgaven. Daarbij geeft ze richting aan toekomstige ontwikkelingen en wordt de samenhang en de inrichting van de dijken versterkt.

Leeswijzer

De dijkenvisie bestaat uit drie onderdelen, te weten de hoofdstukken samenhang, visie en dijkpaspoorten.

In het eerste hoofdstuk wordt als eerste een beeld geschetst van de ontstaansgeschiedenis en de ruimtelijke ontwikkeling van de dijken en het omringende landschap. Vervolgens worden de cultuurhistorische en landschappelijke waarden van de dijken en het omringende landschap belicht en worden de dijken in samenhang, als onderdeel van een netwerk en structuur beschouwd. Tenslotte wordt ingegaan op de kansen en bedreigingen.

In het tweede hoofdstuk wordt aan de hand van een achttal ambities een visie gegeven op het behoud en de ontwikkeling van de dijken.

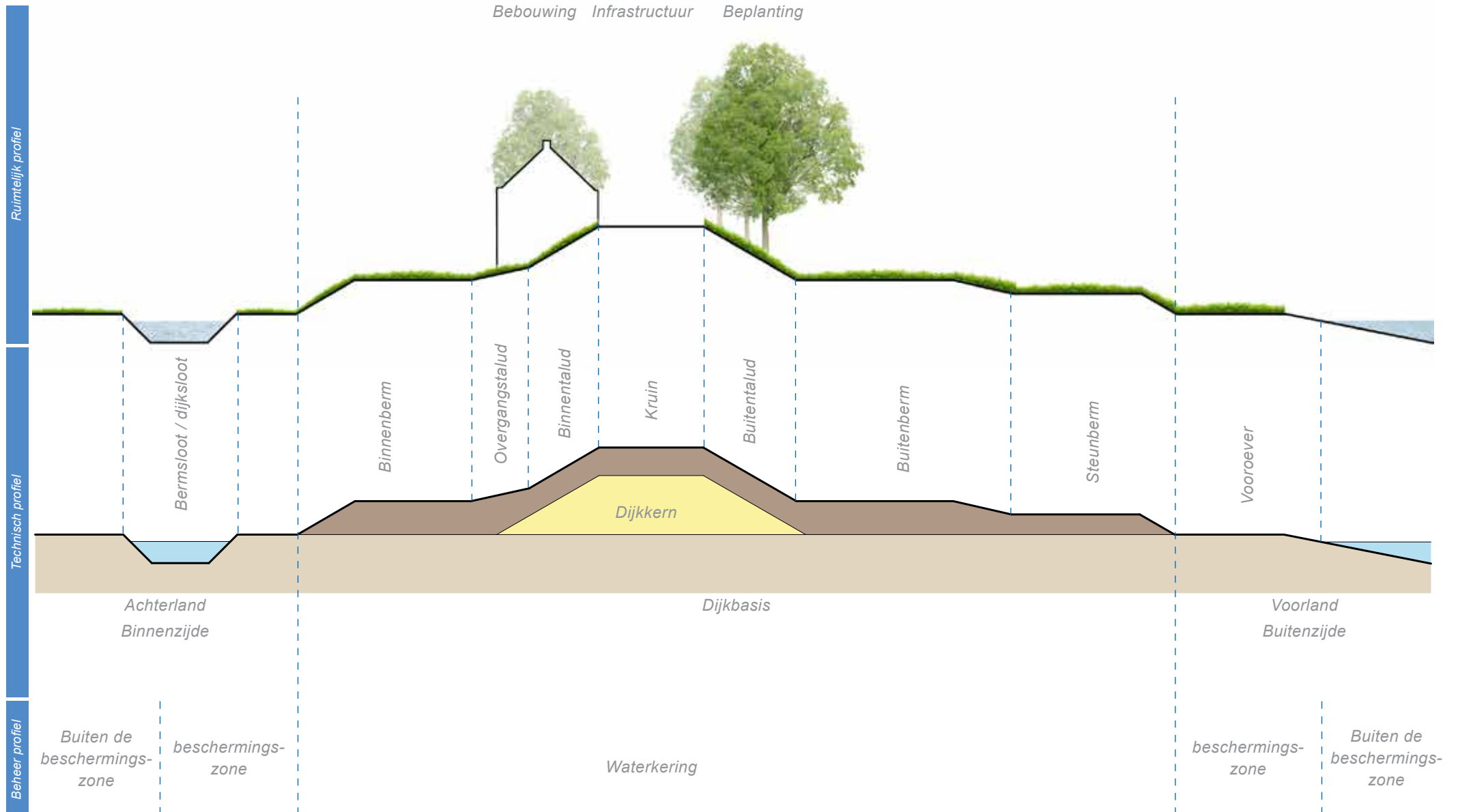
In het laatste hoofdstuk wordt ingezoomd op de verschillende deelgebieden en de afzonderlijke dijken. In de dijkpaspoorten worden de karakteristieke elementen, de identiteit en de betekenis van de afzonderlijke dijken beschreven. Op basis van deze karakteristiek wordt een streefbeeld gegeven dat richting geeft aan de te maken keuzes en worden de ontwerpogaven benoemd.

SAMENHANG DIJKEN

Onderdelen van een dijk

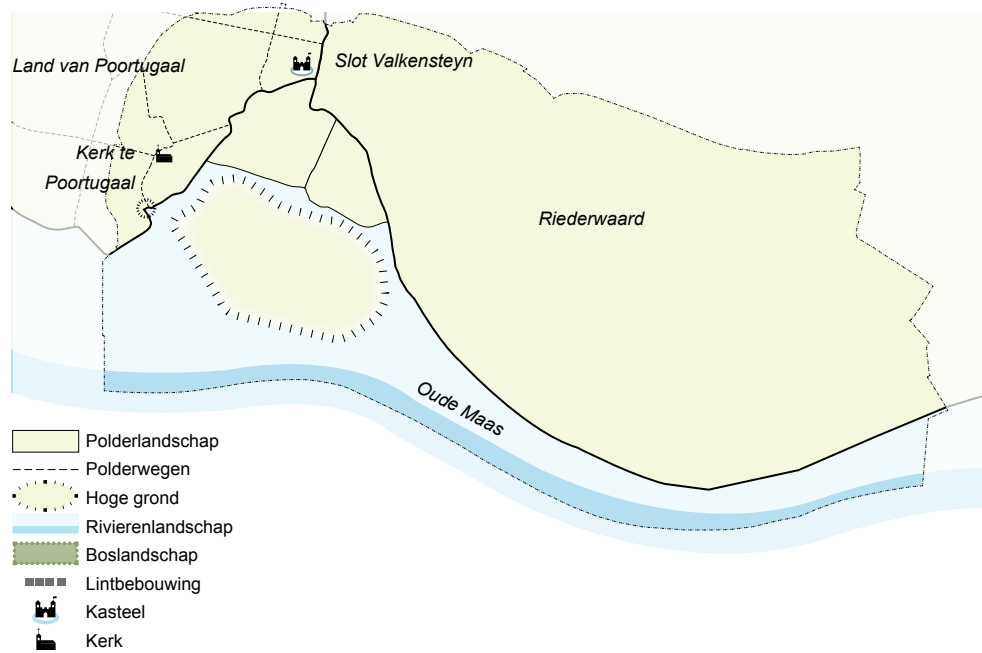

De dijken zijn de belangrijkste landschappelijke structuren van de gemeente Albrandswaard en hebben een hoge cultuurhistorische waarde. De beleving van de dijk zelf en het omringende landschap vanaf de dijken is hierin bepalend. Afhankelijk van de ligging van de dijk ervaren we de verschillende landschapstypen of de dorpen waarin de dijken zijn gelegen. Hierdoor zijn ze nog grotendeels herkenbaar in de stedenbouwkundige structuur.

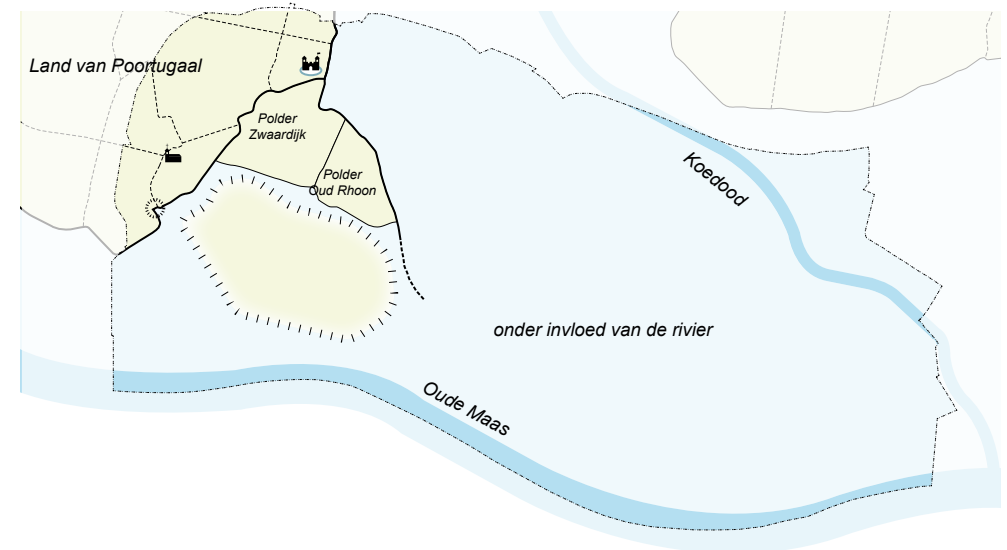
De cultuur- en landschappelijke waarden worden mede bepaald door de aanwezige beplanting op de dijken, op de erven en historische tuinen en in de polders, in de vorm van de natuur- en recreatiegebieden. De beplanting op de dijken of de afwezigheid er van geven karakter aan de dijken.

De kleinschalige woonmilieus, de historie van de dorpen, het fraaie landschap met dijken, monumentale gebouwen en waardevolle bomen maken de gemeente geschikt voor wonen, werken en recreatie. Het dijkenpatroon geeft hierbij structuur aan Albrandswaard. De drie kernen, Poortugaal, Rhoon en Portland zijn door het landschap van elkaar gescheiden, en o.a. via de dijken verbonden.

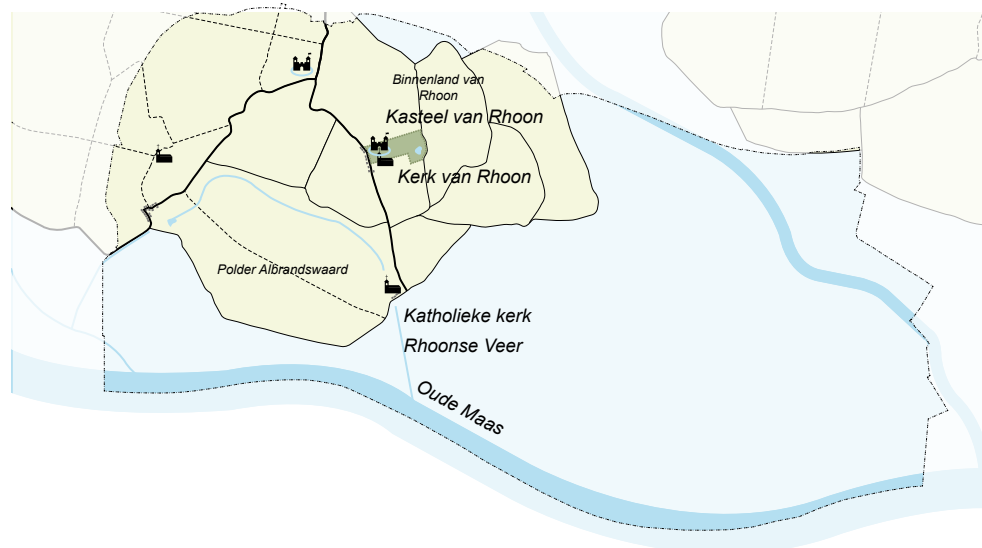
Voor de overstromingen van 1373-1374

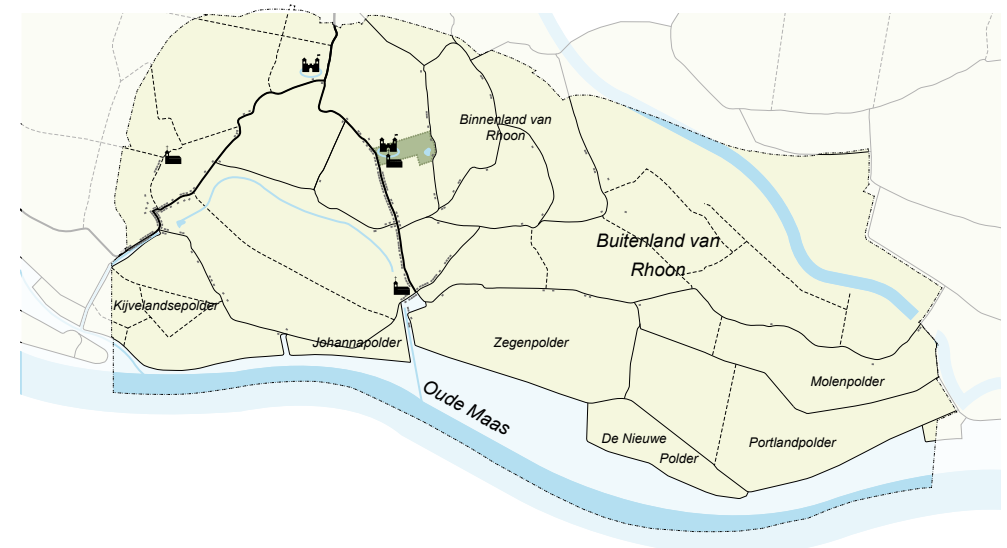
Na de overstroming 1373 -1374

Aanwassing en bedijking tot 1500

Bedijking langs de Oude Maas gaat door tot en met 18e eeuw

Van vroeger tot nu

Wij staan er niet iedere dag bij stil hoe bijzonder en uniek het landschap in en rondom Rhoon en Poortugaal is. Het is bijzonder omdat het door menselijk arbeid is gemaakt en omdat de geschiedenis daarvan teruggaat tot de vroege Middeleeuwen en zelfs de Romeinse tijd. Nergens was de invloed van menselijke inspanning groter en waren de resultaten dramatischer dan in het westen van Nederland; een gebied dat in zijn natuurlijke staat bestond uit een ontoegankelijk en onbewoonbaar veenmoeras.

Over een periode van eeuwen is het landschap polder voor polder veroverd, en soms heroverd, op de zee en ongetemde rivieren. Door de aanleg van dijken veranderden gorzen, slikken en grienden in polderlandschappen, waarbij het land geschikt werd gemaakt voor landbouw.

De dijken zijn de oorsprong van de ontwikkeling van de dorpen Poortugaal en Rhoon. Het dijkpatroon heeft hiermee structuur gegeven aan het Albrandswaard zoals wij dat nu kennen.

Ontstaansgeschiedenis

Het polderlandschap van de gemeente Albrandswaard zoals we dat nu ervaren is sterk verweven met de ontstaansgeschiedenis van IJsselmonde. Het landschap is onderdeel van het zuidwestelijk zeekele gebied van Nederland, waar een combinatie

van zee- en rivierinvloeden oorspronkelijk leidden tot een meanderend patroon van opgeslibde, periodiek overstromende klei- en veengebieden, doorsneden door een systeem van kreken en riviergeulen. Het huidige landschap van IJsselmonde is echter voor een groot gedeelte het resultaat van menselijk ingrijpen. Door de aanleg van dijken veranderden slikken (bij eb droogvallende drassige grond), gorzen (bij extreem hoogwater onderlopende begroeide grond) en grienden in polderlandschappen, waarbij het land geschikt werd gemaakt voor landbouw. De strijd tegen het water is nog eeuwen lang gevoerd en duurt voort tot vandaag de dag.

De oudste nu nog bestaande polders stammen uit de 12e eeuw, en er zijn zelfs voorlopers van die polders uit de eeuwen daarvoor. Onder de huidige kleigronden van Midden-IJsselmonde tot aan de Dorpsdijk in Rhoon gaat een fossiel landschap schuil dat ooit bestond uit veenpolders. Dit gebied heette de Riederwaard en is tijdens een reeks van overstromingen in 1373 en 1374 verloren gegaan. De polders en dijken uit de 12e tot de 18e eeuw (enkele uit de 19e eeuw) zijn nog bijna intact.

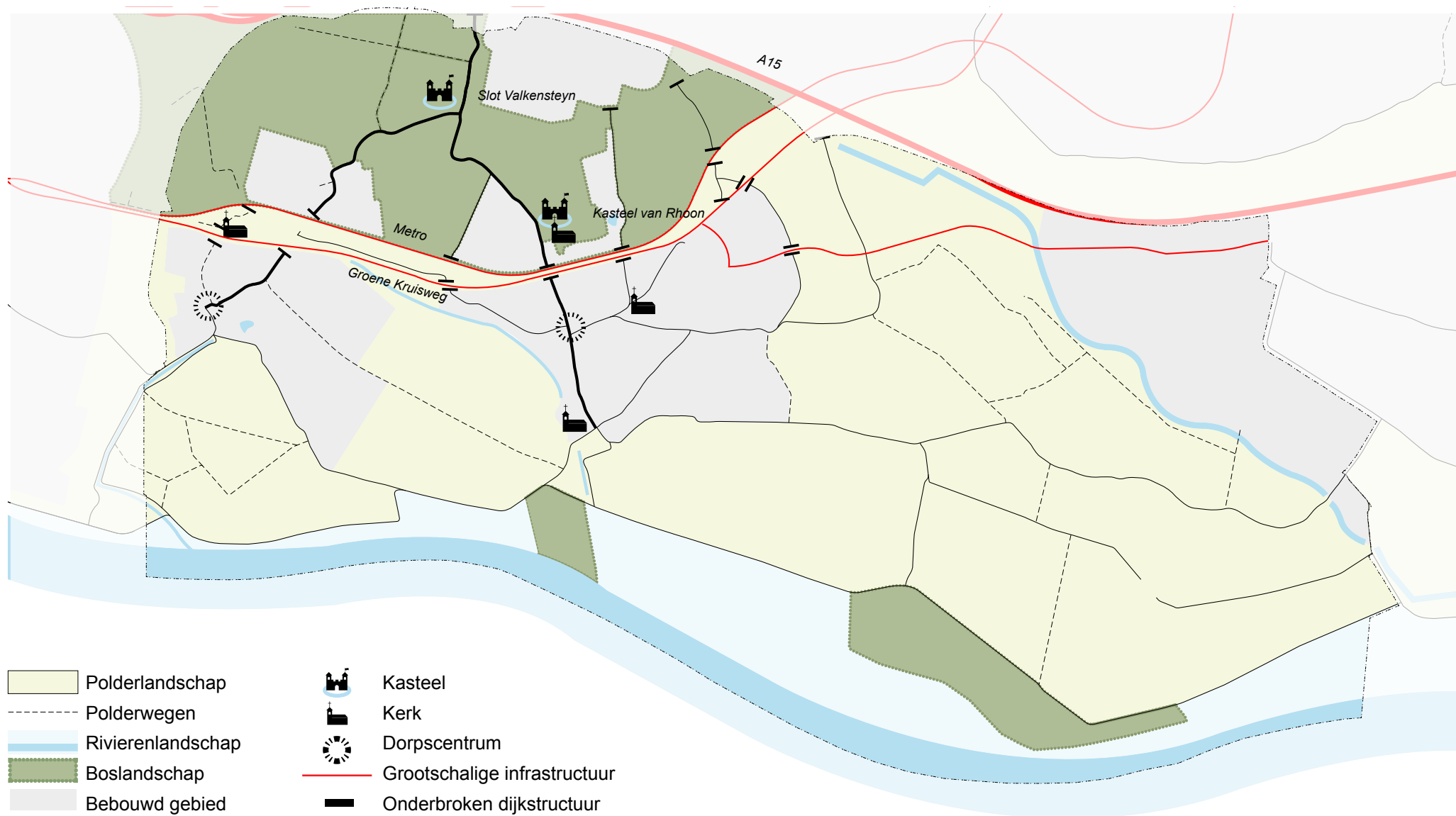
De historische kaarten laten goed zien hoe het dijklandschap uiteindelijk vorm geeft aan IJsselmonde. De oudste bedijkte polder is het Land

van Poortugaal die al in 1288 volledig bedijkt moet zijn geweest. De polder Oud Rhoon (>1199) is de oudste nog bestaande polder van het dijkdorp Rhoon. Later zijn ook de hoge gronden van de Albrandswaard in 1409 bedijkt. Tegelijkertijd ontstaat aan de oostkant van de Dorpsdijk een reeks van polders die de poldercombinatie het Binnenland van Rhoon (1423) vormen. De vorm van de polders is afkomstig van de aanslibbing van de Oude Maas en de Koedood. Met de bedijking van het Buitenland van Rhoon (1580) komt deze aanslibbing alleen nog van de Oude Maas. Vandaar ook dat de polders langs de Oude Maas (18e en 19e eeuw) steeds langgerechter van vorm zijn.

Een groot gedeelte van dit dijkpatroon is nog herkenbaar, maar (onder)delen van onze dijken zijn afgegraven tot maaiveldniveau of doorsneden door nieuwe infrastructuur. Door de verstedelijking zijn de polders opgevuld met woningbouw en bedrijfsgebouwen. Ten noorden van de A15 is weinig over van het oorspronkelijke landschap, verstedelijking vanaf de jaren '20 van de vorige eeuw heeft het oorspronkelijke landschap grotendeels uitgewist.

Naast de gestage groei van Poortugaal, Rhoon en de ontwikkeling van Portland die omvorming van agrarische polder naar bebouwd gebied als resultaat

Doorkruising van dijkpatroon door grootschalige infrastructuur

Huidige situatie waarin het polderlandschap nog aanwezig is maar ook waar de is getransformeerd naar boslandschap, rivierenlandschaps en bebouwd gebied

hadden, zien we ook dat vanuit agrarische ontwikkeling zoals kassen en boomgaarden, de polders niet altijd meer een open karakter hebben. Met de ontwikkeling van de bossen aan de noordzijde, en langs de Oude Maas, zijn compleet nieuwe landschapstypes op IJsselmonde ontwikkeld.

De dijk in zijn huidige omgeving

Geen dijk heeft zich op gelijke wijze ontwikkeld. De hoogte van de dijken verschilt. Dijken met alleen een weg op de dijk (enkele dijklinten) en dijken met zowel een weg boven als onderaan de dijk (dubbellinten). Dijken zijn soms eenzijdig en dan weer tweezijdig bebouwd. Ook zijn de dijklinten dichter bebouwd naarmate ze dichter bij de bebouwde kom liggen, waardoor ze een meer kleinschalig en intiemer karakter hebben.

De waardering van de dijken is sterk gerelateerd aan de beleving van de aangrenzende polders of de dorpen waarin zij zijn gelegen. In de gemeente Albrandswaard onderscheiden we vier verschillende landschapstypen die ieder een eigen karakteristiek hebben. De dijken zijn in deze landschappen veelal beeldbepalende landschapselementen. De sfeer van de dijk wordt mede bepaald door het landschap waarin het gelegen is. De dijken worden hierna per landschapstype omschreven.

Dijken binnen de bebouwde omgeving

De dijken binnen de dorpen hebben allemaal een eigen karakteristiek. Hiermee verlenen zij een grote identiteit aan onze dorpen. In Rhooon herkennen we het lintdorp ook in de huidige structuur nog terug. Het centrum van Poortugaal is juist weer ontstaan rondom de knoop waar een aantal dijken bij elkaar komen. Twee dorpen, met elk een eigen structuur.

Dijken in het Polderlandschap

De dijken in de open agrarische polders zijn de meest herkenbare, landelijke dijken die we hebben. De bomen en het dijklichaam van de Essendijk slingert prachtig door het open landschap, waar de boerenerven met hun beplanting een grote stempel op de sfeer drukken aan beide zijde van de dijk. Soms is de polder aan de ene kant open en agrarisch in gebruik, terwijl de andere zijde bebouwd is en daar een contrast mee vormt. Hier wordt het beste van beide kanten zichtbaar. Het beeld van het uitzicht op de open polder versterkt het landelijke karakter van deze dijken.

Dijken in het Boslandschap

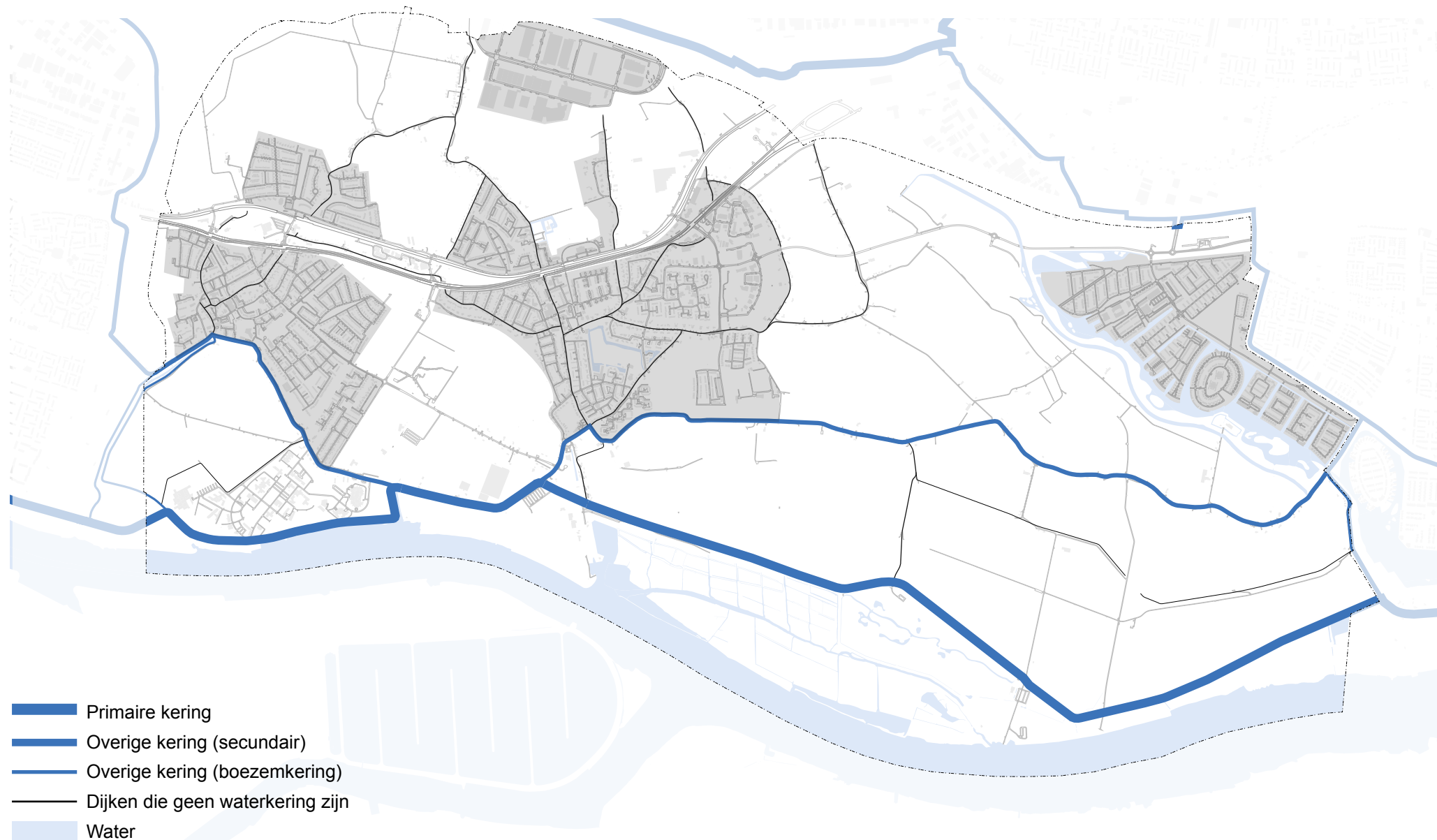
De noordwest zijde van de gemeente Albrandswaard wordt gekenmerkt door een boslandschap. Hier zijn recreatiebossen aangeplant waaronder het

Valkensteinse Bos. Het Kasteel van Rhooon, is met zijn kasteelbos verankerd in dit boslandschap. De dijken in dit landschap zijn vaak voorzien van bomen en in veel gevallen zijn de erven royaal beplant. Dit geeft een afwisselend beeld vanaf de dijken van open en besloten. Ter plaatse van de leidingenstraat is er een grote open ruimte te ervaren, omdat diepwortelende beplanting hier niet is toegestaan. De dijken zijn hier dan ook onbeplant, voor het overige gedeelte kunnen zij qua sfeer het beste omschreven worden als lommerrijk.

Dijken in het Rivierenlandschap

De dijken langs de Oude Maas vormen de zuidelijke begrenzing van IJsselmonde. Deze dijken vormen, onbeplant en onbebouwd, onze bescherming tegen het water (primaire waterkering). Het zijn de meest robuuste dijken die we hebben. Het gebied kan het beste gekenmerkt worden als een afwisselend natuur- en recreatielandschap. Grienden, parkbossen, een golfbaan en een haven onderstrepen de gevarieerdheid van dit gebied, bijeen gehouden tussen de Oude Maas en de zware dijken.

Waterkering

Slechts enkele dijken hebben nog een waterkerende functie zoals de dijken langs de Oude Maas en de Albrandswaardsedijk en de Essendijk

Kansen en bedreigingen

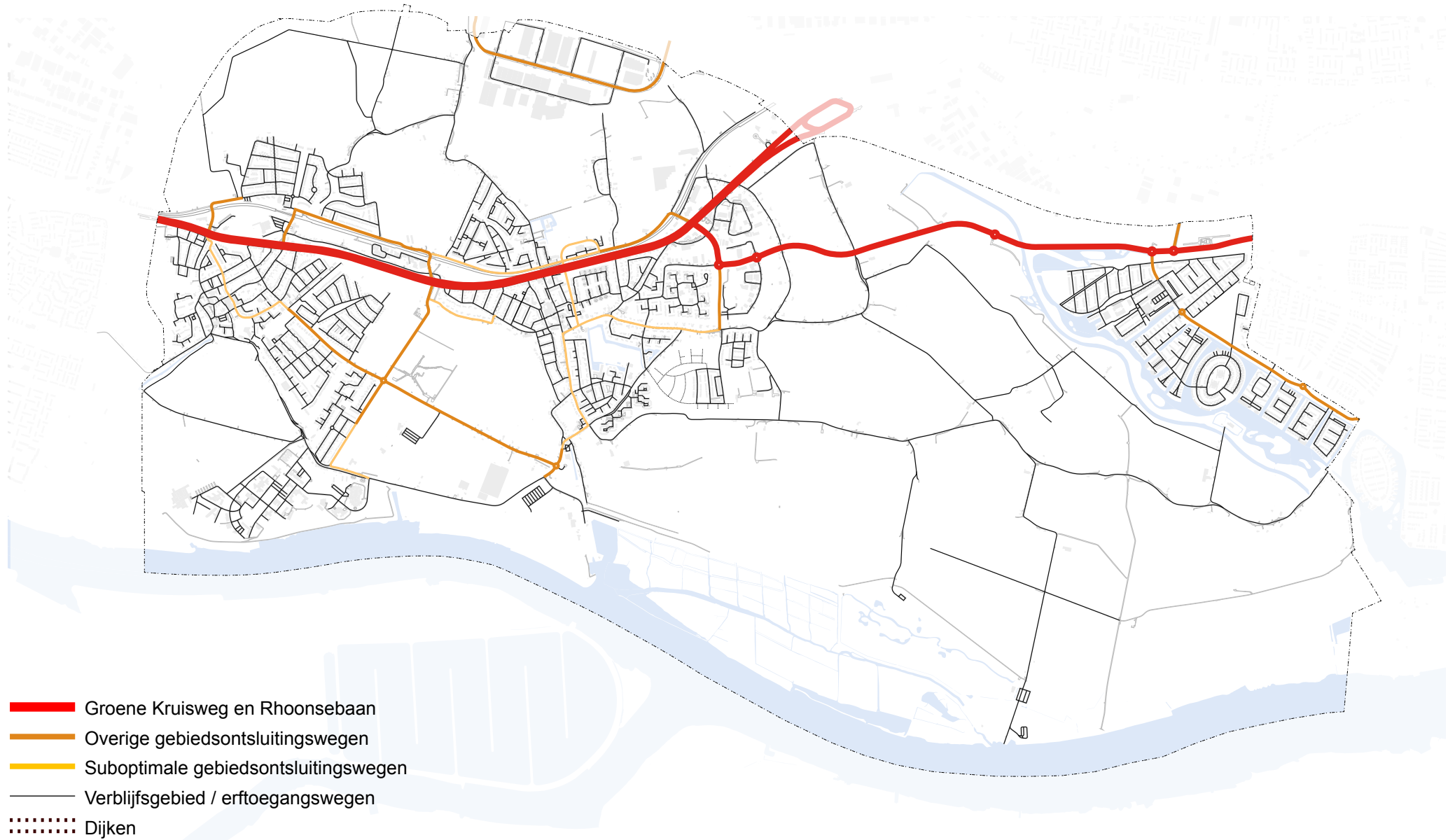
Het huidige dijkenpatroon is integraal onderdeel geworden van onze directe woon-, werk- en leefomgeving. Hierdoor zijn de functies van onze dijken dan ook zeer divers. In het ene geval vormt de dijk een primaire waterkering, de andere keer is de dijk onderdeel van een woonbuurtje.

De stedelijke ontwikkelingen van de afgelopen decennia hebben hun sporen nagelaten. De aanleg van bedrijventerreinen en woongebieden hebben het gebruik van de polders veranderd ten koste van het agrarische landschap. Het open landschap is grotendeels getransformeerd naar een verstedelijkt gebied of heeft een invulling als een natuur-, bos- en recreatiegebied gekregen. Deze ruimtelijke ontwikkelingen, in combinatie met de mobiliteitstoename, hebben geleid tot een aantal knelpunten op de dijken. Op sommige plaatsen op en langs de dijken merken we dat de ruimtelijke kwaliteit onder druk staat door ontwikkelingen op het gebied van verkeer en infrastructuur, door een verdergaande verdichting met bebouwing en door de kwetsbaarheid van beplanting op de dijk.

Waterkering

De oorspronkelijke functie van waterkering is niet meer van toepassing op alle dijken. De dijken langs de Oude Maas vormen de primaire waterkering en zijn onze eerste bescherming tegen het water. Na de watersnoodramp in 1953 zijn deze dijken verzaagd en op hoogte gebracht. Zij bieden veiligheid tegen overstromingen en de stijgende waterspiegel. Naast de primaire waterkering hebben diverse dijken in Albrandswaard nog steeds een rol in de bescherming tegen het water, en vormen de secundaire waterkering in ons gebied.

Autostructuur

Huidig netwerk voor autoverkeer waarbij op enkele dijken een (suboptimale) gebiedsontsluiting zich bevindt. Ook kan de auto juist op sommige dijken niet komen.

Verkeer

De dijken zijn de oorsprong van de ontwikkeling van de dorpen Poortugaal en Rhoon. Verdichting met bebouwing vond op en rond de dijken plaats en rondom de knooppunten, waar diverse dijken samenkomen. Van grote invloed op de dijken is de verkeersfunctie geweest. Met een toename van het autoverkeer in de afgelopen decennia, is het noodzakelijk geweest om de inrichting van de dijk af te stemmen op de verkeersfunctie. Deze varieert van gebiedsontsluitingsweg tot woonstraat.

De ontwikkelingen op het gebied van verkeer en infrastructuur hebben grote invloed gehad op het gebruik en de inrichting van de dijken. De toegenomen intensiteit van het verkeer, de doorsnijding van de dijken met (grootschalige) infrastructuur, de dijk als ontsluitingsweg voor de wijken en de dijk als fietsroute.

Discontinuïteit

De grootse impact op de dijkstructuur is de aanleg van de Groene Kruisweg en de metrolijn dwars door onze gemeente heen. Een aantal dijken zijn doorsneden en zelfs door een geluidsscherm van de omgeving afgesneden. Hier is duidelijk sprake van discontinuïteit in het dijkpatroon, zoals bijvoorbeeld de Achterdijk en de Molendijk. De Kruisdijk, parallel aan de Groene Kruisweg, is nu nauwelijks herkenbaar in het landschap gelegen, los van de oorspronkelijke context. Dergelijke grote ingrepen hebben geleid tot

verlies van de samenhang en de ruimtelijke kwaliteit van deze dijken.

Verkeersintensiteit

Het dijkpatroon maakt deel uit van de verkeerstructuur voor zowel de auto, als de fietser en de wandelaar. Als gevolg hiervan zijn er tracés op de dijk waar de verkeersintensiteit hoog is en waar verkeersmaatregelen getroffen moeten worden ten behoeve van de veiligheid. Sommige dijken hebben hierdoor een heel verkeerstechnische uitstraling gekregen door de drempels en de aparte stroken voor de fietsers.

Gebiedsontsluiting

Binnen de bebouwde kom zijn de dijken vaak nog van belang als (suboptimale) gebiedsontsluitingsweg. De aangrenzende wijken zijn alleen via de dijk te bereiken. Extra maatregelen zijn nodig om de afwikkeling van het verkeer goed te regelen, waardoor het beeld van de dijk gedomineerd wordt door een verkeerstechnische inrichting. Dit gaat vaak ten koste van de ruimtelijke kwaliteit van de dijk.

Inrichting

Als gevolg van de verdichting op en aan de dijken, neemt het aantal op- en afritten ook toe. Het gevolg hiervan is dat het talud vaker wordt onderbroken.

Tegelijkertijd zien we door de verdichting ook het aantal parkeerplekken op de dijk toenemen. Het authentieke karakter van de dijk staat hierdoor onder druk.

Recreatieve langzaam verkeerroutes

Huidig langzaam verkeer netwerk

(Fiets)routes

De dijken zijn belangrijke verbindingen tussen de woonwijken, bedrijventerreinen en het buitengebied. Ze vormen dan interessante linten om zich langs te verplaatsen en vanuit de dorpen het omringende landschap te ontdekken. De dijken zijn onderdeel geworden van een uitgebreid wandel- en fietsnetwerk, denk hierbij aan de Stad-landverbindingen, het Fietsroutenetwerk, Snelfietsroutes en het Wandelknooppuntennetwerk. Delen van de dijken zijn als fietsroute ingericht en als route goed herkenbaar. Andere delen zijn afwisselend wel of niet toegankelijk voor doorgaand verkeer. Hierdoor is er niet altijd sprake van een eenduidig en herkenbaar profiel. Juist met een toegenomen aandacht voor de fiets, kan de inrichting van de dijk hier beter op worden afgestemd.

Omringend landschap en beplante dijken

Ecologisch netwerk bestaat uit omgeving en de dijk als lijnelement die het bebouwde gebied in gaat

Groene Aders

De dijken vormen de schakels tussen het dorp en het landelijk gebied. De bomen, groene taluds, en dijksloten dringen door tot in de bebouwde omgeving. Hierdoor zijn ze medebepalend voor het groene imago van de gemeente Albrandswaard. In combinatie met de parken en plantsoenen zijn de dijken ook ecologisch gezien van belang. Zij brengen de natuur dichtbij.

Het groen bepaalt in sterke mate het ruimtelijk beeld van de dijk. De groene, landschappelijke uitstraling van de dijken is optimaal wanneer het totale plaatje van groene taluds, dijksloten en opgaande bomen het beeld bepalen. Dit groene beeld is kwetsbaar. Naast de verstedelijking/verdichting van de dijken zijn er nog een aantal andere oorzaken, zoals het verdwijnen van particulier groen en de aantasting van bomen door ziektes. Ook vanuit de waterkerende functie en aanwezigheid van kabels & leidingen is het niet altijd mogelijk het gewenste groene beeld te realiseren.

Ziektes

Al eeuwenlang worden bomen bedreigd door ziektes. In de vorige eeuw was het de iepenziekte die een kaalslag veroorzaakte onder de iepen. Onder andere op basis van het Landschapsplan IJsselmonde (1950) is gestart met het beplanten van de dijken. Nu zijn het vooral de essen die gevoelig zijn voor ziektes, waardoor zij in sommige gevallen gekapt moeten worden. Het is van

groot belang de ontwikkelingen hieromtrent te volgen, en zo nodig resistente bomen aan te planten.

Kwetsbaarheid erfbepanting

De aanwezigheid van erfbepanting, en bijzondere tuinen dragen bij aan de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van onze linten. Er is door verdichting of door omvorming van boerderij naar burgerwoning veel oorspronkelijke beplanting verdwenen. Ook wanneer er te grote woningen op te kleine kavels verschijnen, gaat dit ten koste van de groene uitstraling van onze dijken. Albrandswaard heeft geen verordening die het mogelijk maakt om (monumentale) beeldbepalende particulieren houtopstanden te beschermen tegen kap. Het risico dat hiermee het groene karakter verdwijnt is aanwezig.

Geen bomen op primaire waterkering

De bescherming tegen het water heeft hoge prioriteit. Zeker met een stijgende zeewaterspiegel als gevolg van de klimaatverandering moeten we ervoor zorgen dat onze dijken sterk en stabiel zijn. Er is een discussie of bomen op dijken hiermee in conflict zijn. De primaire waterkering is volledig vrij van bomen. Het verwijderen van bomen op secundaire dijken, waaronder de Essendijk, zou een hele grote impact hebben op de ruimtelijke kwaliteit van onze dijken en polders.

Kabels & leidingen versus bomen

Een goede standplaats voor bomen en de locatie van kabels & leidingen zijn stevige concurrenten van elkaar, als het gaat om ruimte in de ondergrond. Op de dijk is er al gauw sprake van een beperkt profiel, waardoor bij de uitbreiding van kabels & leidingen, de bomen bedreigd worden in hun voortbestaan. De groene uitstraling van onze dijken staat daardoor onder druk. De grootse impact op de groenstructuur hebben de buisleidingenstrook en de hoogspanningslijnen, zij laten in Albrandswaard een spoor van onbeplant landschap achter.

Herkenbaarheid dijken

Ruimtelijke ontwikkelingen zijn al eeuwen lang van invloed geweest op het karakter van de dijken. In het verleden zijn zelfs dijken afgegraven. Door een toename van bebouwing en de bijbehorende aanpassingen van openbare ruimte staat de ruimtelijke kwaliteit van de dijk onder druk.

Verdwijnen van het dijktalud

In het verleden zijn dijken afgegraven om weer nieuwe dijken op te werpen. Als historische lijn is de dijk nog wel herkenbaar. Bij de Oud Rhoonsedijk zijn alleen de dijksloten nog zichtbaar, het talud is verdwenen. De cultuurhistorische waarde van dit lint blijft echter van belang. Bij andere dijken zien we dat met de inrichting van de openbare ruimte het aanwezige hoogteverschil niet of nauwelijks zichtbaar meer is. Een gedeelte van de Rijdsdijk oogt, mede door de groene erfscheiding met hagen als een mooie laan en minder als een dijk. De Molendijk, ten zuiden van de Groene Kruisweg, heeft nu, net als de overige straten van de wijk, de inrichting van een woonstraat.

Verdwijnen van uitzicht

Een belangrijke kwaliteit van de dijk is het zicht vanaf de dijk. Door de toenemende verdichting langs de dijken neemt het aantal doorzichten af. Naast het opvullen van vrije kavels langs de dijk, is er ook sprake van aan- en verbouw van bestaande panden, die de ruimtelijke

kwaliteit van de dijk doen veranderen. Het zicht op het landschap, de polder, het water en het groen wordt minder.

VISIE

De cultuurhistorische en landschappelijke waarde van de dijken is groot. Zij vormen de basis voor de identiteit van de gemeente Albrandswaard.

De dijken zijn verweven met de plekken waar we wonen, werken en recreëren. Hierdoor zijn de dijken van belang om van de ene naar de andere plek te komen. Een heldere en zichtbare dijkstructuur bevordert de oriëntatie, zowel binnen de bebouwde kom als in het buitengebied.

De oorspronkelijke dijkstructuur is deels verstoord en soms zelfs geheel verdwenen als gevolg van de verstedelijking en de aanleg van grootschalige infrastructuur (A15, Groene Kruisweg en metrolijn). Een aantal dijken is hierdoor geïsoleerd komen te liggen (bv. de Kruisdijk). De oorspronkelijke verbindingen, met name tussen Albrandswaard Noord en Zuid, zijn verbroken.

Ook het oorspronkelijke dijkprofiel is niet meer overal herkenbaar; een aantal dijken zijn in het verleden afgegraven om nieuwe dijken aan te leggen.

Dergelijke grote ruimtelijke ingrepen zijn niet meer terug te draaien. Het is niet realistisch om alle dijken in de oorspronkelijke staat te herstellen. Het is wel mogelijk om, op basis van de huidige situatie, een nieuwe structuur te definiëren. Om de verbinding tussen Albrandswaard Noord en Zuid te herstellen willen wij zo veel mogelijk inzetten op het versterken van de

dorpslinten van Poortugaal (Kerkstraat- Dorpsstraat- F. van der Poets Clementaan- Slotvalkensteinsedijk –Slotsedijk) en het dorpslint van Rhoon (Dorpsdijk - Rhoonsedijk).

Daarnaast willen wij de dijkstructuur weer zichtbaar maken door de dijk als lijnelement te versterken en de knooppunten en driesprongen waar de dijken samenkomen duidelijk te markeren. Daar waar de dijkstructuur verbroken is, en niet meer te herstellen valt, markeren we het begin van de dijk als een ruimtelijke herkenbare entree. In veel gevallen betekent dat het markeren van deze plek met bomen.

In deze visie maken we een aantal keuzes over de wijze hoe we met onze dijken omgaan. Hiertoe zijn acht ambities verwoord. Zij vormen de leidraad bij toekomstige ontwikkelingen en beheeropgaven.

Ambities

1. Behoud de karakteristiek van onze dijken
2. Versterk de cultuurhistorische dorpslinten
3. Versterk de driesprongen en knooppunten
4. Geef de fietser en de wandelaar de ruimte op onze dijken
5. Maak verkeer en infrastructuur minder dominant
6. Versterk de dijken als groene aders
7. Behoud de doorzichten
8. Versterk de randen van de polders

1. Behoud de karakteristiek van onze dijken

Waterkering zonder bomen in het landelijk gebied

Historische kern langs de dijken, hier bij de Dorpsdijk bij het Kasteel van Rhooon

De Essendijk is de meest herkenbare dijk door het hoogteverschil, de bomen en doorzichten op het achterliggende agrarische land

Geen dijk in Albrandswaard hetzelfde. Elke dijk heeft zijn eigen karakteristiek door verschillen in hoogte van het dijktralud, het type bebouwing, de aanwezigheid van bomen en/of beplanting, het type verharding, de aanwezigheid van een dijksloot en de omgeving waarin de dijk is gelegen.

Wij willen het authentieke karakter van de dijk behouden en versterken. De cultuurhistorische en landschappelijke kenmerken zijn hierbij leidend. Voor elke dijk kan dit weer iets anders zijn. De ene keer wordt het beeld bepaald door bijvoorbeeld de bomenrijen, zoals op de Essendijk; de andere keer door het type bebouwing, zoals op de Tijsjesdijk.

Wij willen de dijk als lijnelement versterken, maar dit betekent niet dat de dijk overal hetzelfde is. De dijk kunnen we het beste beschouwen als een draad met kleine en grote kralen. De draad wordt gevormd door de dijk en de openbare ruimte. Zij zorgen voor verbinding en continuïteit. De bebouwing op en langs de dijk vormen de kralen. Zij zorgen voor variatie en kleur. Daartussen zitten enkele grote kralen. Dit zijn de bijzondere plekken langs de dijk, zoals bijvoorbeeld de driesprongen en de knooppunten. Dit zijn de meest herkenbare plekken langs de dijk en vertellen ons waar we zijn. We zorgen er voor dat deze plekken ook in de toekomst bijzonder en herkenbaar zijn.

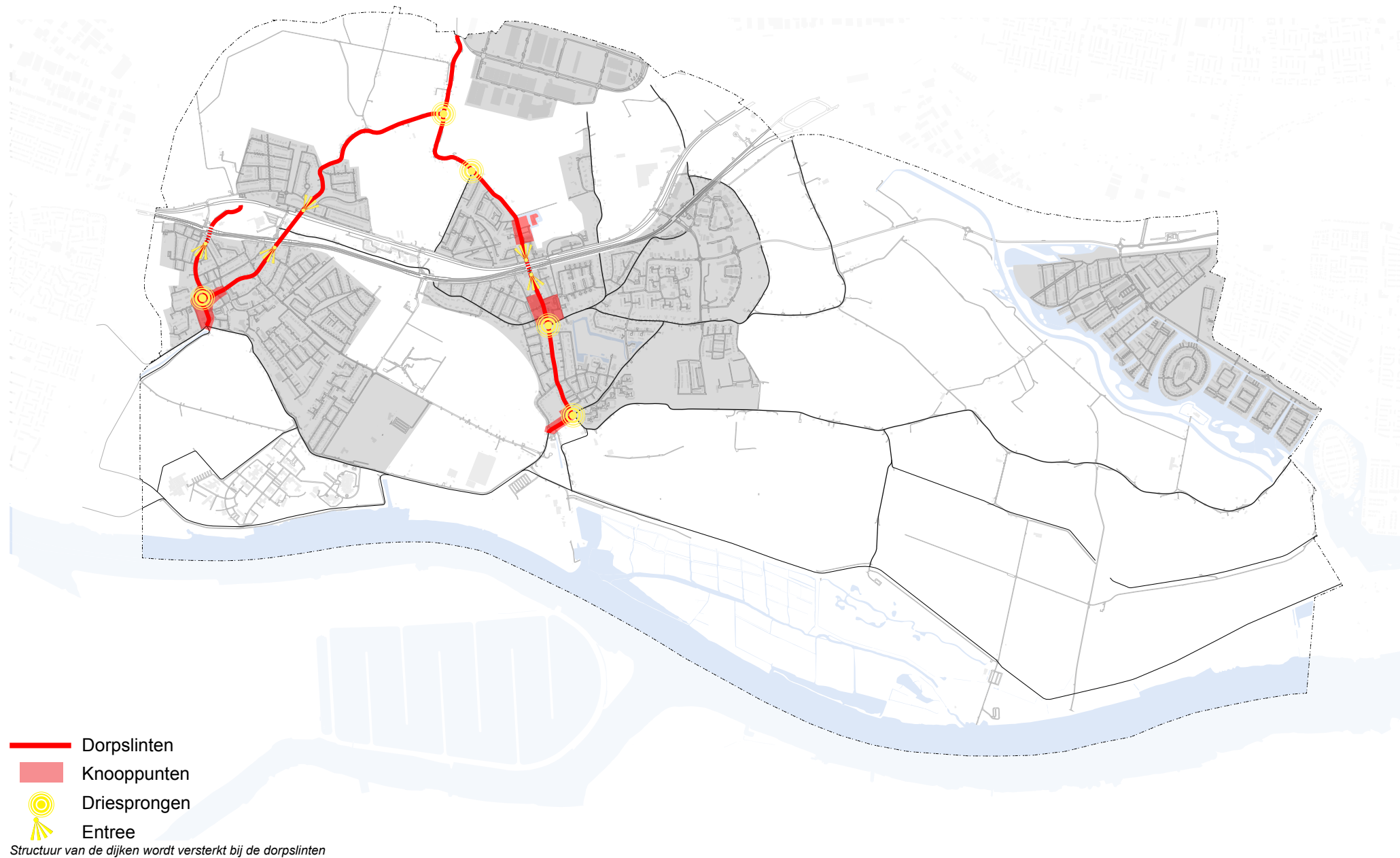
De omgeving waarin de dijken zijn gelegen is zeer bepalend voor de sfeer. Dijken in de open polders hebben dan ook een ander karakter dan de dijken in bijvoorbeeld de bebouwde omgeving. Dit verschil willen wij benadrukken.

Grofweg kunnen we een drietal profielen herkennen: een landelijk profiel, een dorps profiel en een (historisch) kernprofiel. Het verschil zit vooral in de intensiteit van de bebouwing en het groene karakter van de dijk. Zo hebben de dijken met een landelijk profiel over het algemeen een groener karakter en zijn minder intensief bebouwd. Wij versterken de onderlinge samenhang, door de dijken die binnen de bepaalde structuur vallen zichtbaar familie van elkaar te laten zijn.

De rivierdijken langs de Oude Maas onderscheiden zich in vorm, hoogte en het feit dat zij onbeplant zijn. Zij zijn het toonbeeld van een robuuste wering tegen het water en zijn daardoor het meest onderscheidend. Dit robuuste karakter willen we voor de toekomst goed zichtbaar houden.

Elke dijk heeft zijn eigen karakteristiek en dat willen we in de toekomst behouden en/of versterken.

2. Versterk de cultuurhistorische dorpslinten

Bijzondere dijken zijn de dorpslinten. Deze cultuurhistorisch waardevolle linten zijn van groot belang geweest voor de ontwikkeling van de dorpen Poortugaal en Rhoon.

Vanuit het huidige centrum van Poortugaal zijn de Kerkstraat en de F. van der Poest Clementlaan (vroeger Molendijk genaamd) de oudste linten waarlangs Poortugaal zich heeft ontwikkeld. Vroeger waren de Kerkstraat en de F. van der Poest Clementlaan met de Slotvalkensteinsedijk verbonden. Door de komst van de Groene Kruisweg en de metrolijn zijn deze historische linten opgeknipt en deels verloren gegaan.

In Rhoon was de eerste bewoning langs de Dorpsdijk gesitueerd. Ook dit historisch lint is door de komst van de Groene Kruisweg en de metrolijn fysiek in twee delen geknipt.

De dorpslinten in zowel Poortugaal als Rhoon hebben een belangrijke cultuurhistorische waarde, die op dit moment vooral tot uiting komt in de diverse monumentale gebouwen. Wij willen de dorpslinten versterken door het cultuurhistorische karakter ook in de openbare ruimte zichtbaar te maken.

We zetten in op de cultuurhistorische dorpslinten om de verbinding tussen Albrandswaard Noord en Zuid te herstellen. Daar waar deze dijken worden doorsneden door infrastructuur maken wij nieuwe entrees.

Met name in Poortugaal zijn de dorpslinten nog nauwelijks herkenbaar als dijk. Hier wordt vooral ingezet op het historische karakter. De Dorpsdijk in Rhoon is nog op enkele plekken herkenbaar als dijk. We koesteren deze elementen die nog refereren aan de sfeer van de dijk, bijvoorbeeld de groene taluds.

Dorpsstraat, Poortugaal

3. Versterk de driesprongen en knooppunten

Driesprongen zijn herkenningspunten in het landschap

Door het uitgebreide netwerk aan dijken zijn de driesprongen en de knooppunten belangrijk voor onze oriëntatie in het gebied. Een driesprong of een knooppunt is een plek waar twee of meerdere dijken aan elkaar gekoppeld zijn. Dit zijn van oudsher herkenningspunten in het landschap, en even vaak aanleiding voor verbijzondering. Kernen en gehuchten zijn vaak ontstaan op dergelijke driesprongen. Langs de cultuurhistorische linten zijn deze knooppunten uitgegroeid tot een centrum of zijn geaccentueerd door bijzondere bebouwing aan een plein.

We zorgen ervoor dat de driesprongen en knooppunten ook in de toekomst bijzonder en herkenbaar zijn. Met name bij dijken die nog nauwelijks herkenbaar zijn als dijk worden deze markante punten ingezet om de cultuurhistorie en de oorspronkelijke dijkstructuur weer zichtbaar te maken.

Knooppunt Rhoon Centrum

Knooppunt Poortugaal

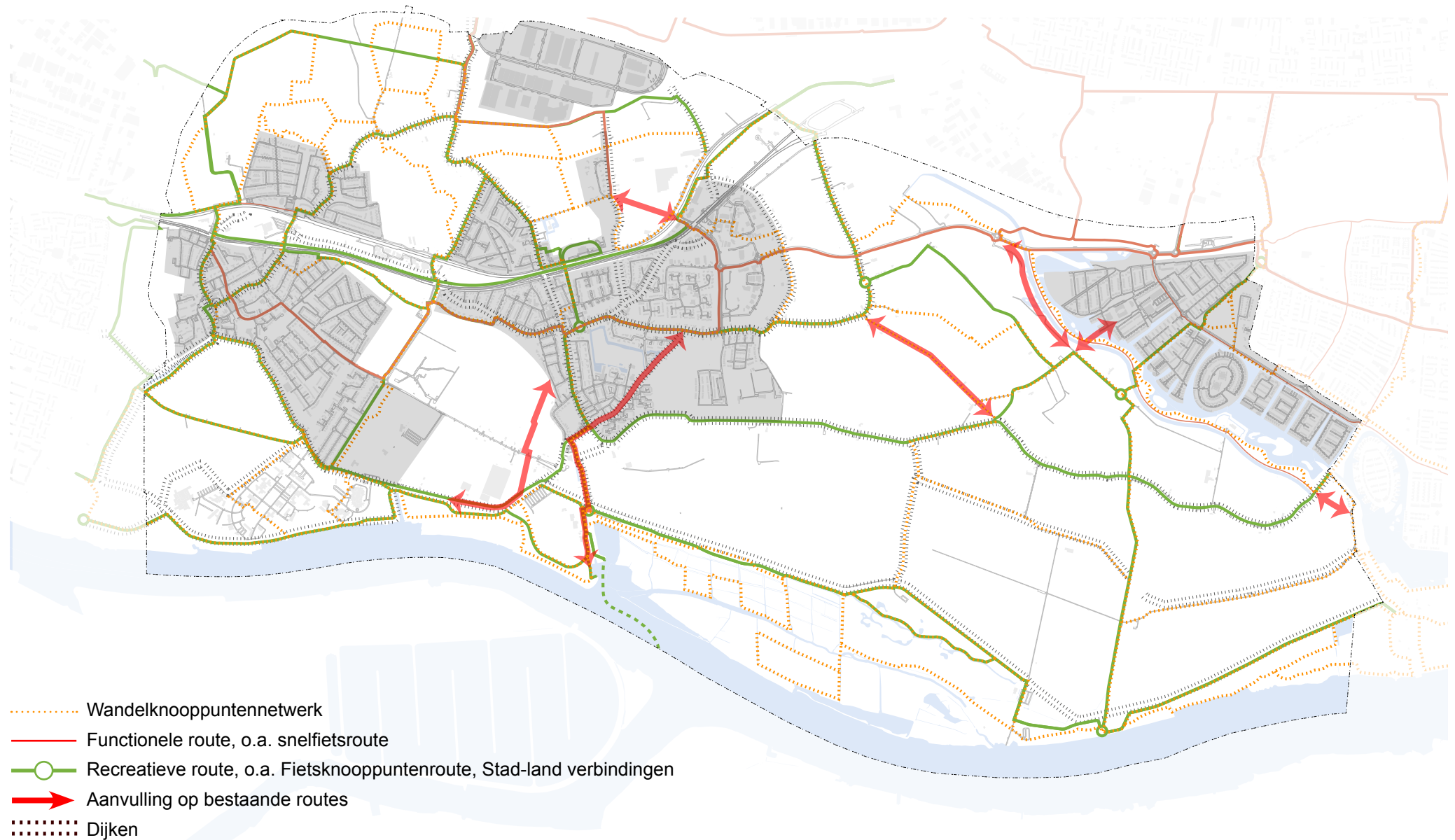

Driesprong: Rijsdijk - Dorpsdijk

Driesprong Rijsdijk - Achterdijk

4. Geef de wandelaar en fietser de ruimte

Bovengemeentelijk fietsnetwerk

De dijken zijn belangrijke verbindingen tussen de woonwijken, bedrijventerreinen en het buitengebied. De dijken zijn interessante linten om zich langs te verplaatsen en naast de dorpen het omringende landschap te ontdekken.

De dijken zijn geliefd als onderdeel van een wandel- of fietsroute. Of deze verbindingen nu puur functioneel zijn of vanuit recreatief oogpunt van belang zijn, we zorgen ervoor dat het vooral prettige routes zijn. We zorgen ervoor dat de fietser en de voetganger deze ruimte ook krijgen.

De fietser op de Slotsedijk op een gedeelde weg met auto

Het wandelknooppuntennetwerk wordt aangegeven met bovenstaande paaltjes

5. Maak verkeer minder dominant

Door een grote toename van de verkeersintensiteit op onze dijken is de inrichting vaak op een verkeerstechnische wijze ingericht, waardoor de cultuurhistorische kwaliteit niet altijd tot zijn recht komt. In de toekomst zouden we dat graag anders zien. De aanwezigheid van verkeersmaatregelen zoals drempels en plateaus past niet bij de gewenste uitstraling. We staan voor verkeersveiligheid, ook op onze dijken, maar streven wel naar een betere inpassing van verkeersmaatregelen.

Meer activiteiten op en aan de dijk leidt niet alleen tot de verdichting van het lint, het leidt ook tot een toename van het aantal op- en afritten. Het is niet wenselijk dat de dijken door dergelijke ingrepen worden aangetast. Wij streven er naar om (gebieds)ontsluiting vanaf de dijk zoveel mogelijk te beperken. Ook het uitbreiden van het parkeren op de dijk willen we voorkomen, omdat door de verharding het groene karakter wordt aangetast.

Haaks parkeren langs de Dorpsdijk

Verkeersfunctie Rijsdijk conflicteerd met gewenst beeld

Parkeren langs de dijk kan het landelijke beeld van de dijk aantasten

Wegversmalling op de Rijsdijk

6. Versterk onze dijken als groene aders

Onze dijken zijn sterk verbonden met de hoofdgroenstructuur van de gemeente Albrandswaard. Door het uitgebreide netwerk van de dijken worden onze groengebieden binnen de bebouwde kom en de natuur- en recreatiegebieden in het buitengebied met elkaar verbonden. Voor alle dijken geldt dat we het groene karakter willen behouden en/of willen versterken. Enerzijds omdat de groene dijken bijdragen aan de dorps- en landelijke identiteit van de gemeente Albrandswaard en anderzijds omdat ze daardoor de leefbaarheid voor mens en dier vergroten.

De bomen op onze dijken zijn beeldbepalend en daardoor beschermingswaardig. Ook de tuinen en boerenerven maken deel uit van de groene uitstraling van onze dijken.

Al het groen draagt bij aan een grote ecologische diversiteit. De dijken, met hun specifieke kruidenvegetatie, zijn hierdoor ecologisch en landschappelijk van groot belang. Maar ook voor de fauna, waaronder o.a. de vogels en vleermuizen, zijn de lineaire groenstructuren essentieel voor hun voortbestaan. Met een goed afgestemd groenbeheer dragen we bij aan de grote ecologische diversiteit.

Het landelijke karakter komt op de groene taluds tot uitdrukking

Bloemen en kruidenvegetatie langs de dijk

7. Behoud de doorzichten

Een belangrijke karakteristiek van de dijk is het uitzicht op de omgeving. Dit is met name van belang bij dijken die grenzen aan of zijn gelegen in het buitengebied. De aanwezigheid van doorzichten en de kwaliteiten van hetgeen we zien, bepaalt de kwaliteit. Vanaf de dijk is er zicht op het landschap, soms is deze besloten van karakter en soms zijn het weidse vergezichten. Door bebouwing of massieve beplanting op de dijk wordt het zicht ontnomen. De afwisseling van bebouwing en open doorzichten leveren prachtige contrasten op, waardevol voor de beleving van de dijken.

Dijken met een grotere dichtheid aan bebouwing hebben minder doorzichten. Door een verdere verdichting op de dijken, dreigen waardevolle doorzichten, dan te verdwijnen. We streven ernaar om waardevolle doorzichten open te houden.

Doorzicht nabij het Kasteel van Rhoon

Open plek nabij het centrum op de hoek Dorpsdijk en Rijsdijk

8. Versterk de randen van de polders

Vooral in de Polder Buitenland en in de 18^e en 19^e eeuwse polders is het open gebied het beste te ervaren

Naast het open houden van doorzichten, is ook de ruimtelijke kwaliteit van wat we zien van belang voor de beleving. De randen van de polders worden al lang niet meer alleen door dijken bepaald. Bossen, bebouwing of de doorsnijding van de polder met snelwegen geven rafels in het landschap. In sommige gevallen heeft de begrenzing, en daarmee het doorzicht, onvoldoende ruimtelijke kwaliteit. We streven ernaar om de polders weer duidelijk te begrenzen met gebruik van landschappelijk groen, passend bij het landschapstype waarin de dijk is gelegen.

De snelweg A15 en de afrit richting het Distripark gezien vanaf de Kleidijk

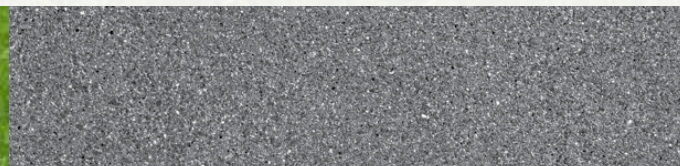
Gewenst profiel per dijk

Landelijk profiel

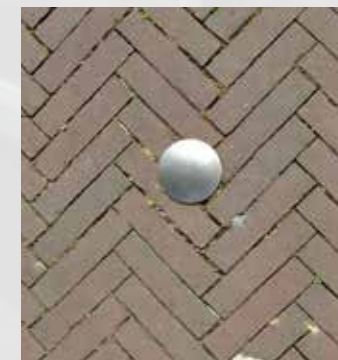
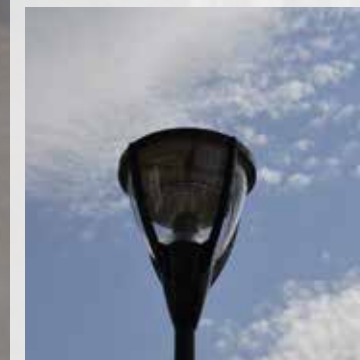
Het beeld van het landelijk profiel refereert nog het meest aan de agrarische oorsprong van het polderlandschap. Boederijen liggen in een ritme langs het lint, de groene ruimte erachter is duidelijk waarneembaar: landbouw, recreatie en natuur. Het landelijk profiel is sober en eenvoudig. Het wegdek op de kruin is voornamelijk grijs asphalt, aan beide zijden begeleid door een grasberm en hoge lantaarnpalen. Het talud is veelal een rijke bloeiende kruiden/gras vegetatie. In dit type profiel zijn er voorbeelden met bomenrijen (Essendijk) en dijken waar deze (deels) ontbreken.

Een bijzondere categorie zijn de dijken langs de Oude Maas. Door de primaire functie van waterkering zijn deze onbebouwd en onbeplant, en afwijkend in vorm en maat ten opzichte van de overige dijken.

Kernprofiel

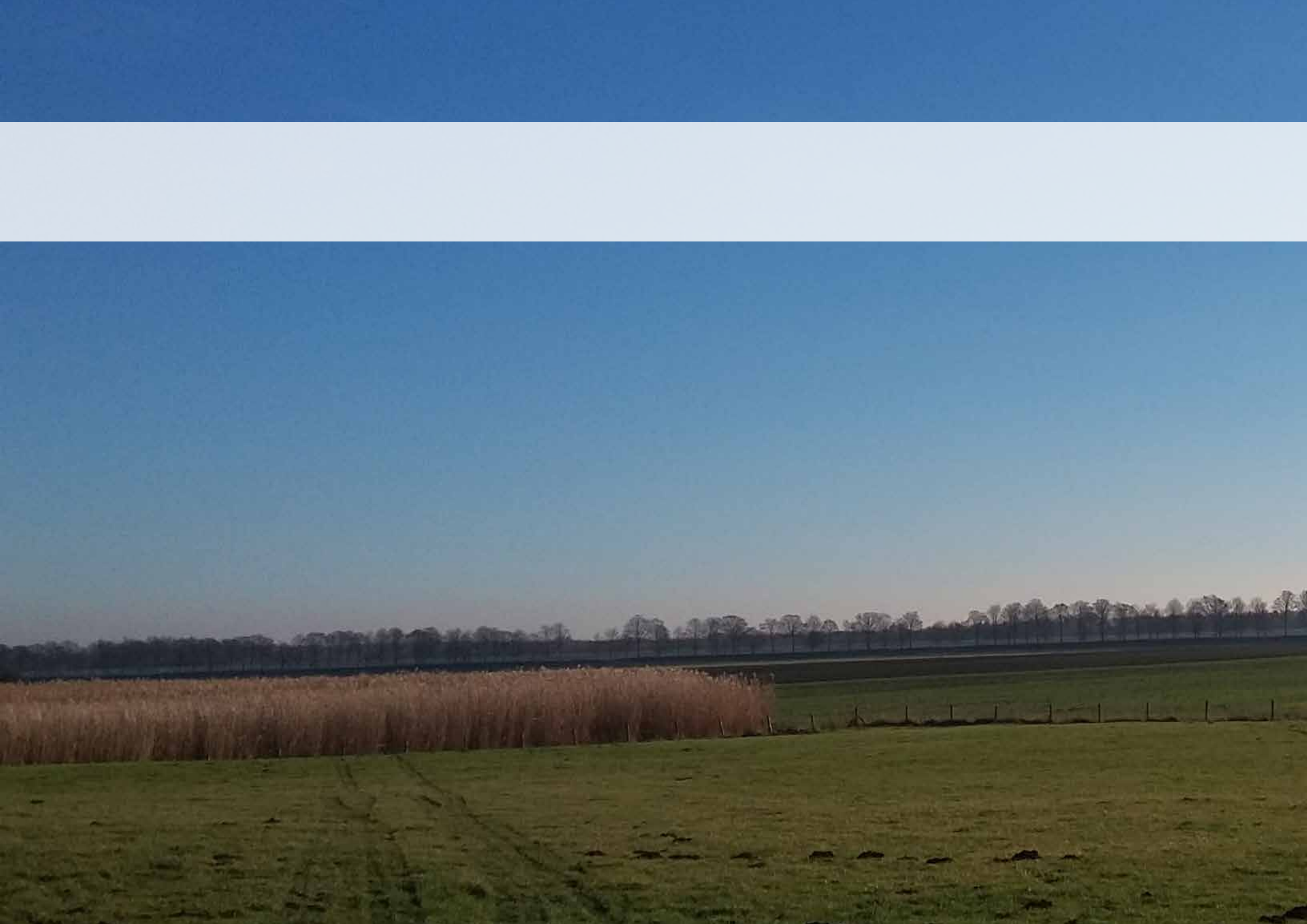
Het meest contrasterend met het landelijk profiel is het kernprofiel. dit profiel vinden we in de centra en bij de buurtschappen. Hier is sprake van een hoge bebouwingsdichtheid, voornamelijk boven op de dijk. De klinkerverharding op de dijk loopt dan van gevel tot gevel. Vaak is hier het meest historische karakter voelbaar. Hier worden lichtarmaturengebruikt die de sfeer en identiteit van deze gebieden versterken. Het talud is meestal opgenomen in de bebouwing of bestaat uit een toegang tot het privéterrein, met kleine tuinen. In dit profiel zijn nauwelijks bomen aanwezig.

Dorps profiel

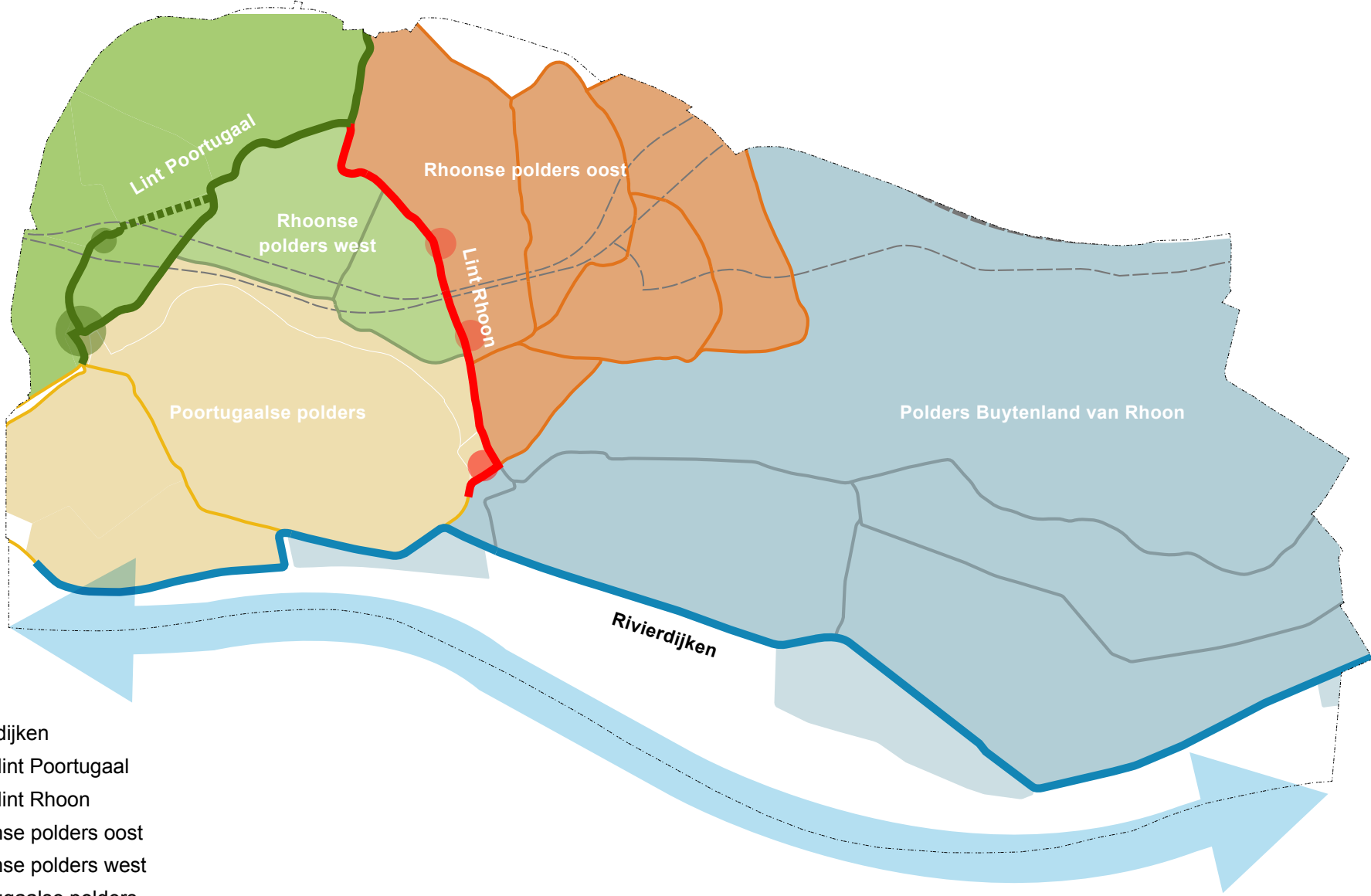
Dijken met een dorps profiel worden gekenmerkt door meer bebouwing op en aan de dijk, maar ruimer opgezet en met een groenere uitstraling dan het kern profiel. Veel bestaat de bestrating uit een rijbaan in asfalt en rabatstroken van gebakken klinkers. Het talud is vaak onderdeel van een tuin of oprit, of heet toch een kruiden/gras vegetatie. De boomstructuur varieert enorm.

DIJKPASPOORTEN

- Rivierdijken
- Dorpslint Poortugaal
- Dorpslint Rhoon
- Rhoonse polders oost
- Rhoonse polders west
- Poortugaalse polders
- Polders Buytenland van Rhoon

Structuur

Inleiding dijkkaspoorten

De dijkenstructuur in Albrandswaard is opgebouwd uit de rivierdijken, de dorpslinten en de polderdijken. Deze hoofdstructuur is leidend voor de uitwerking van de belangrijkste ambitie: maak de dijkenstructuur zichtbaar. Per structuuronderdeel vertalen we de visie in een concreet inrichtingsperspectief voor de dijken.

In de inleidende gedeelten gaan we in op de betekenis en de samenhang van de dijken binnen dit structuuronderdeel. Hoe de dijken zich ten opzichte van elkaar verhouden en op welke wijze zij aan elkaar zijn verknoopt in de knooppunten en driesprongen. Daar waar de samenhang ontbreekt, zullen we de opgave formuleren om deze samenhang te versterken.

In de beschrijving van de paspoorten gaan we in op welke wijze de ruimtelijke kwaliteit van de dijken worden behouden en waar nodig versterkt. De aanbevelingen richten zich uitsluitend op de onderdelen in de openbare ruimte zoals openbaar groen, bomen, verharding en openbare verlichting. Hiertoe zullen we per dijk de ontwerpgegevens formuleren.

Dorpslinten

Twee essentiële lineaire structuren zijn de linten Poortugaal en Rhoon. Deze twee linten waarlangs Poortugaal en Rhoon zich ontwikkeld hebben een hoge cultuurhistorische waarden. In het noorden van Albrandswaard komen deze twee structuren bij elkaar.

Lint Poortugaal

De dijken:

- Kerkstraat
- F. van de Poest Clementlaan
- Dorpsstraat
- Slotvalkesteinsedijk
- Slotsedijk

De knooppunten:

- Centrum Poortugaal

Lint Rhoon

De Dijken:

- Dorpsdijk
- Rhoonse dijk

De Knooppunten:

- Rhoon Kasteel/Dorpskerk
- Rhoon centrum
- Rhoon Willibrorduskerk

Rivierdijken

De dijken langs de Oude Maas, de meest jonge dijken, maar door de hoogte en vorm nadrukkelijk aanwezig in het landschap. Deze dijken vormen een sterke lineaire structuur met een hoge landschappelijke waarde.

- Nieuwe dijk
- Albrandswaardse dijk
- Zegenpolderse dijk
- Portlandse Zeedijk

Vanuit de hoofdstructuur is door de opeenvolgende inpoldering het samenhangende structuur van dijken ontstaan. Verschillende dijken vormen tezamen een aantal polders. We onderscheiden de volgende dijkpatronen, waarbij de ontstaansgeschiedenis en de ligging in het landschap bepalend zijn:

Rhoonse polders oost

- Rijsdijk
- Achterdijk
- Molendijk
- Kleidijk
- Tijsjesdijk

Rhoonse polders west

- Oud Rhoonse dijk
- Werkersdijk
- Kruisdijk

Poortugaalse polders

- Albrandswaardsedijk
- Welhoeksedijk
- Kijvelandse havendijk

Polders Buytenland van Rhoon

- Essendijk
- Molenpolderse Zeedijk
- Schenkeldijk
- Havendam

Dorpslint Poortugaal

Lint Poortugaal

In Poortugaal zijn twee historische lijnen te herkennen waarlangs de historische ontwikkeling heeft plaatsgevonden. Het centrum van Poortugaal is gesitueerd op de oude dijken en vormt het knooppunt waaruit de twee linten zijn ontstaan.

Betekenis

De twee lineaire dijklinten zijn van belang door de bewoning/occupatie die hier heeft plaatsgevonden. Hier zijn bewoningsporen gevonden uit de IJzertijd en de Romeinse tijd. Van het huidige centrum Poortugaal tot aan de locatie waar ooit het slot Valkenstein heeft gestaan werd er rond het jaar 1000 al in kleine polders gewoond. De cultuurhistorische waarde is dan ook groot, reden om deze dijkstructuur weer zichtbaarder te maken.

Het centrum in het zuiden heeft zich als een echte dorpskern ontwikkeld. Een wirwar aan straatjes, steegjes met bijzonder historische bebouwing zoals het voormalige gemeentehuis en een aantal historische panden. Poortugaal ontleent haar identiteit mede aan de uitstraling van dit centrum. Naar het noorden toe, wordt de ligging van het boslandschap bepalend voor de sfeer van de dijken.

Ook vormt deze structuur de verbinding tussen Noord- en Zuid-Poortugaal, waarbij de oversteken van de Groene Kruisweg van belang zijn. Naast de functionele betekenis als verbinding tussen de verschillende wijken, vormt de route ook een recreatieve verbinding.

Samenhang

De oorspronkelijke dijkstructuur is helaas niet meer volledig herkenbaar. De meest rigoureuze ingreep is de realisatie van de Groene Kruisweg en de Metrolijn geweest. Delen van de dijk zijn hier helemaal verdwenen. Het gedeelte tussen de Kerkstraat (Dorpskerk) en de Slotvalkensteinsedijk is over een veel langer gedeelte volledig verdwenen, het tracé in de woonwijk is niet meer terug te vinden. (De huidige Oostdorpseweg volgt niet het oorspronkelijke tracé). De Kerkstraat en de F. van der Poest Clementlaan volgen wel het tracé, het hoogteverschil is echter nog nauwelijks aanwezig/zichtbaar. Hierdoor ogen zij niet als een dijk. Wel is er sprake van een groene dorpse uitstraling, zei het zeer divers in verschijningsvorm variërend van een bomenrij tot een plantsoen/parkje of een weilandje.

Naast hiaten in de ruimtelijke samenhang, is de functionele samenhang ook niet meer compleet. Voor fietsers en wandelaars is het wel mogelijk om zoveel mogelijk van de oorspronkelijke route te volgen. Op enkele plekken moeten zij hiervoor een alternatieve route volgen.

Opgave

Knooppunt Centrum Poortugaal: Dorpsstraat

Binnen het centrum streven we naar een uitstraling passend bij het historische karakter, voor het gehele gebied. Hierbij sluiten we aan bij de materialisatie zoals deze onlangs is toegepast. Van gevel tot gevel, met aandacht voor het detail in de vorm van bijvoorbeeld de stoep voor de historische panden in het dorp. Op enkele

plaatsen is uitbreiding van dit inrichtingsprincipe in het centrum gewenst. Daar waar de hoogte verschillen herkenbaar zijn, willen we deze accentueren.

Aansluiting centrum / twee cultuurhistorische linten

We willen graag het dorpse karakter van de twee historische linten, de Kerkstraat en F. van der Poest Clementlaan versterken. Dit doen we door meer samenhang in de openbare ruimte te brengen, bijvoorbeeld door het toepassen van klinkerverharding. De knooppunten van deze linten met het centrum van Poortugaal willen we ruimtelijk versterken door hier duidelijke entrees van het centrum te maken. Dit kan bijvoorbeeld door een grote boom te planten, eventueel met gecombineerd met een boombank.

Groene Kruisweg/Metro:

De doorsnijding met Groene Kruisweg/metro vraagt om ruimtelijke ingrepen om de samenhang tussen de noord- en de zuidzijde zichtbaar te maken. Dit doen we door bij de F. van der Poest Clementlaan:

- Knooppunt markeren met bomen, beide zijden van de Groene Kruisweg
- Route: Hofhoek/metrostation/Zwaardijk naar entree Slotvalkesteinsedijk markeren en groene uitstraling versterken
- Driesprong met Kruisdijk: markeren met bomen

Kerkstraat

- Kruising markeren in de sfeer van de omgeving van de kerk. Route wandelaars Kerkstraat naar Hofhoek versterken

Kerkstraat

Gebruik en functie dijk

- Toegangsweg NH kerk en begraafplaats
- Deels aangewezen als gebiedsonsluitingsweg
- Deels ingericht als woonstraat
- Deels behorende bij centrum
- Stad-landverbinding (SL45)

Kwaliteiten

- Luxe woonstraat met groene voortuinen
- Op enkele plekken zijn nog cultuurhistorische elementen aanwezig

Knelpunten

- De Kerkstraat is niet herkenbaar als dijk
- Het oorspronkelijke cultuurhistorische lint is deels verloren gegaan
- Een deel van de Kerkstraat is aangewezen als doorgaande verkeersroute. Hierdoor is het oorspronkelijke cultuurhistorisch lint ondergeschikt aan de nieuwe verkeersstructuur.

Karakteristiek

De Kerkstraat maakt onderdeel uit van één van de oudste linten waarlangs Poortugaal zich heeft ontwikkeld. Het oorspronkelijke lint bestond uit de Kerkstraat, de (voormalige) Oostdorpseweg en de Slotvalkensteinsedijk. De Oostdorpseweg is bij de aanleg van de wijk Valkenstein/Poortugaal-Noord volledig verdwenen. De straat, die tegenwoordig de naam Oostdorpseweg draagt, heeft niets met de oorspronkelijke ligging te maken.

Door de komst van de Groene Kruisweg en de metrolijn is dit historische lint verder opgeknipt en verloren gegaan.

De Kerkstraat is in de huidige situatie niet herkenbaar als dijk. Het hoogteverschil met de omgeving ontbreekt en de dijksloten zijn volledig verdwenen. De bebouwing bestaat grotendeels uit vrijstaande woningen uit de jaren '20/'30. Op een aantal plekken zijn enkele cultuurhistorische objecten aanwezig, zoals de oude boerderij en terp die als rijksmonument is aangewezen.

De Kerkstraat kent op relatief korte afstand veel verschillende sferen. Het eerste deel vanaf het dorp vormt de inleiding richting het centrum van Poortugaal. Dit deel van de Kerkstraat is net als de rest van het centrum uitgevoerd in gebakken klinkers. Verder richting het noorden (tussen de Irenestraat en de Beatrixstraat) heeft de Kerkstraat vooral de uitstraling

van een luxe woonstraat. Hier staan veel vrijstaande jaren '20/ '30 woningen met grote groene voortuinen die de sfeer bepalen. Het profiel is vrij smal met voetpaden (tegels) aan weerszijden van de weg (betonstraatstenen). Binnen dit profiel is geen ruimte voor een doorgaande boomstructuur. Een aantal woningen is met de achterzijde naar de Kerkstraat gericht. De achtertuinten worden hier afgeschermd door openbaar groen (bomen en beplanting). Dit groen heeft een gecultiveerd karakter en draagt niet bij aan de cultuurhistorische waarde van dit lint.

Vanaf de Beatrixstraat tot aan de Groene Kruisweg maakt de Kerkstraat onderdeel uit van een doorgaande verkeersroute, die de Groene Kruisweg met de Albrandswaardseweg verbindt.

De inrichting is hierop aangepast door het aanbrengen van (rode) fietssuggestiestroken in de asfaltweg. De doorgaande verkeersroute heeft voorrang op de aangrenzende straten (uitritconstructie). Hierdoor is het oorspronkelijke cultuurhistorisch lint in de huidige situatie ondergeschikt aan de nieuwe verkeersstructuur.

Ten noorden van de Groene Kruisweg is het oorspronkelijke lint grotendeels verloren gegaan. Hierdoor is de oorspronkelijke aansluiting op de Slotvalkensteinsedijk niet meer aanwezig en is de Kerkstraat (voor het autoverkeer) een doodlopende

weg, dat nu dienst doet als toegangsweg tot de Nederlands hervormde kerk en de begraafplaats. De weg is hier uitgevoerd in gebakken klinkers. Voor de fietser is het wel mogelijk om parallel aan de metrolijn de weg te vervolgen (geasfalteerd fietspad).

Gewenst beeld

Gezien de cultuurhistorische waarde van de Kerkstraat is het wenselijk om het authentieke, dorpse karakter van het lint te versterken.

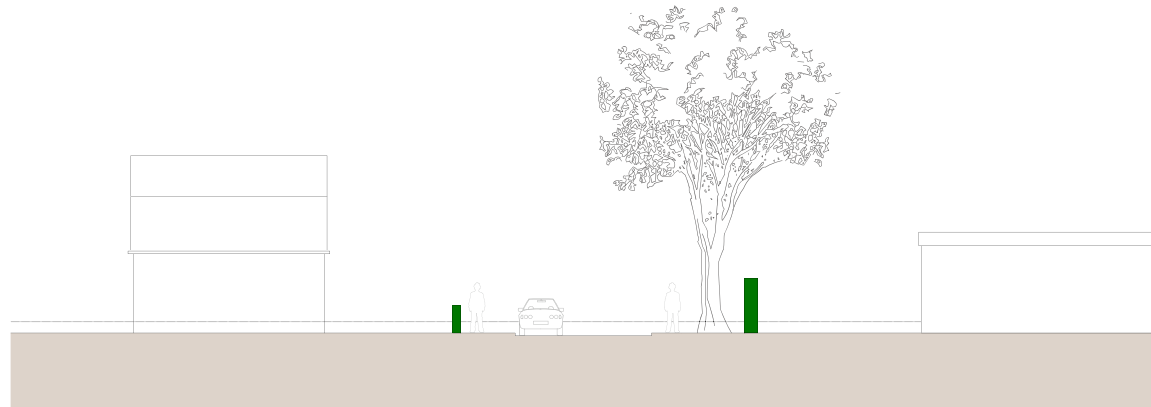
Dit karakter kan worden versterkt door het toepassen van andere materialen (gebakken klinkers, masten met een dorpse uitstraling).

Ook de inrichting van het openbaar groen dient te worden afgestemd op de gewenste dorpse sfeer. Zo kan het bestaande (openbare) groen worden omgevormd naar leibomen en beplanting met meer kleur en diversiteit.

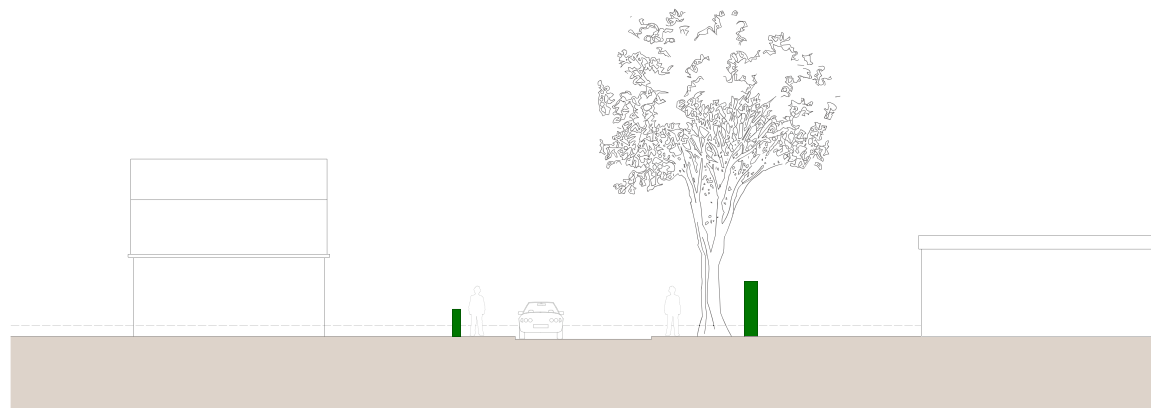
Ter hoogte van het centrum heeft de Kerkstraat reeds de gewenste uitstraling. Dit beeld moet behouden blijven.

Het is wenselijk om de Kerkstraat als één doorgaand lint te ervaren. Verkeerskundige ingrepen in het verleden, zoals de aanleg van de Groene Kruisweg en de metrolijn zijn echter onomkeerbaar. Het is wellicht wel mogelijk om rondom het kruispunt van de Groene Kruisweg met de Kerkstraat meer grote solitaire bomen aan te brengen zoals bv. grote lindebomen. Hiermee wordt het cultuurhistorische karakter benadrukt en ingeleid vanaf de Groene Kruisweg.

Het deel van de Kerkstraat dat een doorgaande verkeersfunctie heeft kan niet anders worden ingericht gezien de doorgaande verkeersfunctie.

Bestaand profiel: inrichting van deze niet te herkennen dijk is die van een woonstraat, met betonstraatstenen en 30x30 tegels op de voetpaden

Gewenst profiel: Omvormen naar volledig gebakken klinker die recht doet aan de historische betekenis van deze straat.

- Legenda**
- Openbaar groen
 - Privé terrein
 - Bebouwing
 - Gebakken klinker
 - Tegels
 - Betonstraatsteen

De Kerkstraat is niet meer te herkennen als dijk. Aanleidingen om de Kerkstraat weer als dijk herkenbaar te maken zijn helaas niet meer aanwezig. Om deze reden ligt de focus vooral op het creëren van een dorpse en authentieke sfeer en niet op het herstellen van het dijkprofiel.

Ontwerpopgaven

1. Ter hoogte van centrum:
 - o Molgoot doorzetten zodat er een subtiële vlakverdeling ontstaat.
2. Ter hoogte van woonstraat:
 - o Gebakken klinkers
 - o Lichtmasten met een dorpse uitstraling
 - o Openbaar groen omvormen
3. Kruispunt Groene Kruisweg – Kerkweg:
 - o Solitaire bomen aanbrengen
4. Toegangsweg naar de kerk/begraafplaats:
 - o Meer uitstraling geven door de betonstraatstenen in de parkeervakken om te vormen naar gebakken klinkers. Deze omvorming is gewenst, maar heeft geen hoge prioriteit aangezien de huidige inrichting voldoet.

